

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

JAPĀNAS “ĀZIJAS POLITIKAS” PAMATI (1948-1991)

BAKALaura DARBS

Autors: Elvis Andersons

Stud. Apl. nr.: ea17056

Darba vadītājs: Prof.

Leons Taivāns

RĪGA, 2020

Satura rādītājs

Ievads	3
1. “Dievišķā Japāna”	5
1.1 Modernizācija un Āzijas “Monro doktrīna”	11
1.2 Nacionālisms un atzinības meklējumi	14
2. Japānas ārpolitika Austrumāzijā pēc II Pasaules kara	19
2.1 Japānas pēckara nacionālisms un atzinības meklējumi	22
2.2 No Japānas izolācijas uz jauno ārpolitiku	25
2.3 Japānas ekonomiskās attiecības un aizsardzības politika	28
3. Jošidas doktrīnas iespaids uz Japānas attiecībām ar Austrumāzijas valstīm	32
3.1 Japānas-Ķīnas attiecības	33
3.2 Japānas-Korejas attiecības	38
3.3 Japānas-PSRS attiecības	44
Secinājumi	49
Literatūras saraksts	52

Ievads

Japāna vēstures gaitā ir izgājusi cauri dažādiem vēstures periodiem. No izolācijas 16. gadsimtā, ekspansija politikas 19. un 20. gadsimtā, līdz mūsdienām, kad Japāna izmanto savu ekonomisko varu, lai ietekmētu pasaules politiku. Japāna Āzijā ir unikāla valsts dēļ fakta, ka tā ir bijusi atdalīta no kontinenta. Lai gan pāri jūrai uz Japānu vēstures gaitā ieradās daudz un dažādu ideju, šī daļējā izolācija ir izveidojusi unikālu kultūru. Japāņi jau ilgu laiku ir apzinājušies, ka viņi ir īpaši un šī īpatnība ir izpaudusies caur idejām kā “Dievišķā zeme”. 19. gadsimtā, laikā kad Japānas ambīcijas sāka izplesties tālāk par tās pašmāju robežām, pateicoties Rietumu tehnoloģijām, Japāna Austrumāzijā bija vienīga varenā valsts. Šī varenība pieļāva Japānai diktēt notiekošo kaimiņvalstīs, izveidojot savu ietekmes sfēru un konkurējot ar citām lielvarām par dominanci Āzijā. Taču šī vēlme diktēt Āzijā notiekošo noveda Japānu uz kara ceļu. Otrais pasaules karš pasaules vēsturē tiek uzskatīts par vienu no traģiskākajiem periodiem cilvēces vēsturē. Āzijā šis uzskats ir tik pat aktuāls kā Eiropā.

Āzijā Otrais pasaules karš bija viens no asiņainākajiem un vardarbīgākajiem periodiem tās vēsturē, vairāk nekā 30 miljoni cilvēku un karavīru gāja bojā šī konflikta laikā. Japānas vēsturē šis periods ir atstājis milzīgu traipu, jo arī mūsdienās cietušo valstu iedzīvotāji un valdības nespēj piedot Japānai par tās nodarītajiem noziegumiem un ciešanām. Arī pati Japāna cieta no kara sekām, tik īpaši laikā kad tika nomestas atombumbas uz Hirošimu un Nagasaki. Šīs atombumbu nomešanas japāņu psihē radīja lielas pārmaiņas. Ar kara beigām un Japānas okupāciju zem ASV, japāņi vairs nebija ieinteresēti militārā agresijā. Japānas un tās iedzīvotāju uzmanība tā vietā tika pievērsta valsts restaurēšanai un ekonomiskajai attīstībai, lai Japāna arī pēc milzu sakāves spētu virzīties uz priekšu. Kā darbā tiks aprakstīts, Japānai pat šī sakāve bija kā labvēlīgs pārmaiņu punkts, jo pateicoties tai, līdzīgi kā Vācijas gadījumā, Japāna piedzīvoja ekonomisko brīnumu, un pateicoties tam, Japāna mūsdienās ir viena no pasaulē spēcīgākajām un ietekmīgākajām valstīm pasaulē.

Ārpolitikas ziņā Japāna pēc okupācijas mērķis ir salīdzināmu ar tās ambīcijām *Meidži* perioda (明治時代 Meiji jidai 1868-1912) laikā – Tā ir vēlme gūt starptautisku atzinību un ietekmi pasaules politikā. Veids, kā šī atzinība tiek sasniegta, ir caur ekonomisko ietekmi. Taču, tirgojoties ar dažādām valstīm, Japāna nebaidās izrādīt savu viedokli par to līdzīgi, kā tas ir sastopams Japānas sabiedrības hierarhijā. Japāna izpauž padevību pret pārākām valstīm, piemēram, kā ASV, bet augstprātību pret zemākstāvošām valstīm. Šāda veida rīcības pamatā ir Japānas ilglaicīgais viedoklis par to, ka tā ir pārāka un īpatnēja valsts. Pat izsakot viedokli, ka

citas valstis nespētu saprast Japānu un japāņus, tādējādi pat necenšoties paskaidrot savas rīcības. Tāpēc arī Japāna turpina nonākt konflikta situācijās ar citām valstīm, jo lai gan tās vēstures nodarītie noziegumi ir sen pagājuši, Japāņu augstprātība un nevēlēšanās atvainoties bieži vien rada politiskas nesaskaņas. Tāpēc arī izvēlējos sava bakalaura darba tematu “Japānas “Āzijas politikas” pamati (1948-1991)”.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, autors par diplomdarba mērķi nosaka: Izprast Japānas vēstures ietekmi uz mūsdienu politiku, izpētīt pēckara Japānas ārpolitikas izveidi un izprast Japānas attiecības virsrakstā minētajā laika periodā, ar tādām valstīm kā Ķīnas Tautas Republika, Dienvidkoreju, Ziemeļkoreju un PSRS, lai noskaidrotu, ko Japānai ir izdevies sasniegt attiecības ar šīm valstīm un kas ir tās apgrūtinājis.

Autors uzskata, ka darbā pētītais temats ir aktuāls, balstoties uz faktu, ka 21. gadsimtā Āzijā ar vien lielāku ietekmi izpauž Ķīnas Tautas Republika. Tāpēc būtu nepieciešams izprast Japānas vēsturisko ārpolitikas nostāju, lai vieglāk varētu saprast mūsdienu potenciālo Japānas nostāju saistībā ar šo Ķīnas ietekmes palielināšanos.

Darba tapšanas gaitā tika pielietota vēsturiskā pētījumu metode.

Bakalaura darbs sastāv no trīs nodaļām ar apakšnodaļām un nobeigumu.

Pirmajā nodaļā tiek aprakstīta Japānas vēstures ietekme uz tās pēckara politiku. To skaitā ir politiskās idejas, piemēram, “Dievišķās zemes” koncepcija, kas tiek apskatītas arī turpmākajās divās nodaļās ar nolūku izprast vai šī ideja ir dzīva arī mūsdienās.

Otrajā nodaļā tiek izpētīta Japānas ārpolitika pēc Otrā pasaules kara, kā karš ietekmēja Japānu un tās iedzīvotāju domāšanu; kādas sekas bija Japānas agresijai un kā Japāna centās tās pārvarēt.

Trešajā nodaļā tiek aprakstītas Japānas attiecības ar Ķīnas Tautas Republiku, Ziemeļkoreju, Dienvidkoreju un PSRS, lai izprastu kā tapa šīs attiecības, kādas bija grūtības to veidošanā un kas turpina ietekmēt šīs attiecības arī mūsdienās.

1. “Dievišķā Japāna”

Kad runa ir par kādas valsts politiku pret citu valsti, ir svarīgāk ņemt vērā tās iedzīvotāju morāles un vērtības, jo tās nes lielāku svaru nekā ekonomiskā vai militārā vara. Tāpēc arī runājot par Japānas Āzijas politiku, ir nepieciešams izpētīt japāņu filozofiju, vērtības un idejas, uz kurām balstās šī politika. Liela daļa no zinātniskiem pētījumiem, kas ir aprakstījuši Japānas politiku Āzijā, diemžēl ir koncentrējušies vairāk uz diviem īpatnējiem laika periodiem pasaules un Japānas vēsturē: (1) agresīvie Japānas mēģinājumi izveidot “Lielo Austrumāzijas kopējās labklājības sfēru” Otrā pasaules kara laikā un pirmskara periodā. (2) Panaziātisms kā ideoloģija, kuras pamati balstās rietumu ietekmes likvidēšanā Āzijas teritorijā. Lai gan šo laika periodu izpēte nav nepareiza, lai pilnībā spētu izprast kā tapusi šāda Japānas politika vai arī pēckara politika, ir nepieciešams izpētīt Japānu no senāka laika perioda. Ir nepieciešams izpētīt, ko Japāna domā pati par sevi, salīdzinājumā ar citām Āzijas valstīm un pasauli kopumā.¹

Tāpat kā citas pasaules valstis, Japānu var uzskatīt par ģeogrāfisku vienību, ekonomisku zonu, vai arī par etnisku un kultūras kopienu. Taču Japānas valsts identitātes dominanti veido vienota ideoloģija un vērtību sistēma lielākā mērā, nekā ģeogrāfiski apdzīvotā teritorija. Viena no šīm japāņu vienotajām vērtībām ir uzskats, ka Japāna ir “Dievišķa zeme” (神国 *shinkoku*) un ka šī zeme ir dievu (*kami*) svētīta un ka tās iedzīvotājiem ir jābalstās uz vienotām vērtībām un vienotu ideoloģiju.²

“Valsts nomierināšana caur reliģisko vienotību” jeb (立正安国論 *Risshō ankoku ron*) bija Japānas pirmā politiskā doktrīna, kas balstījās uz “Dievišķās zemes” uzskatu. Šī doktrīna bija sarakstīta 1260. gadā un noteica, ka Japānā drīkst būt tikai viena reliģija un visas pārējās ir jāaizliedz, ieskaitot sektas. Ja tas netiks izdarīts, tad Japāna tiks iekarota un tās iedzīvotāji kļūs dumpīgi.³

Runājot par šo politisko doktrīnu, nepieciešams izprast Japānas tā laika politisko situāciju un pārvaldību, ko sauc *Kamakuras bakufu* (鎌倉幕府 *Kamakura Bakufu* 1185-1333) bija pirmā pārvaldības sistēma Japānā, kas balstījās uz militāru spēku, ko īstenoja karavīri jeb *Samuraji*

¹ Kazuo O. *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia*. Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013. p. 3.

² *Ibid.* p. 4.

³ Kazuo O. *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia*. Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 4.

(侍 *Samurai*). Šīs valdības tapšanas pamatā ir karavīru pieaugusi ietekme, kas aizsākās ar 10. gadsimtu. Karavīri tika noalgoti dažādiem pienākumiem valsts birokrātijā un ar 12. gadsimta beigām, šis kareivju slānis bija kļuvis ļoti profesionāls valsts administrācijas un pārvaldes struktūrā. Taču salīdzinājumā ar imperatora galma administratoriem, šie karavīri nebija tik pieredzējuši valsts pārvaldē, tāpēc 1180. gados laikā, kad tika izveidots *Kamakuras bakufu*, tai bija spēks sevi aizstāvēt, bet grūtības pārvaldīt piederošo teritoriju. Jaunā valdība nebija pietiekami spēcīga, lai spētu kontrolēt visu Japānu, tāpēc *Kamakuras bakufu* apvienojās ar iepriekšējo valdību, izveidojot valdīšanas sistēmu ar diviem varas centriem. To sauc par diarhiju, jeb “divvaldību”.⁴ *Kamakuras* valdības laikā Japānā bija divas galvaspilsētas un divi varas centri. Tas nozīmēja, ka, lai gan Japānā bija jauna militāra vara, tomēr *Heian* perioda (平安時代 *Heian jidai* 794-1185) aristokrātiskā kārtība tika lielākoties paturēta kā leģitīmais varas pamats līdz pat *Kamakuras bakufu* sabrukšanai.⁵

Kamakuras bakufu dibinātājs bija Minamoto Joritomo (源 頼朝 *Minamoto no Yoritomo* 1147-1199), kurš kopā ar savu brāli Minamoto Jošicune (源 義経 *Minamoto no Yoshitsune* 1159-1189) sakāva Tairas klanu (平氏 *Heishi*) *Genpei* kara (源平合戦 *Genpei kassen* 1180-1185) laikā. *Genpei* kara iemels bija ilglaicīga sāncensība starp Minamoto klanu (源氏 *Genji*) un Tairas klanu par politisko dominanci. Taču pēc kara, Joritomo saskārās ar citām problēmām. Joritomo brālis, Jošicune, nodeva Joritomo un kopā ar bijušo Imperatoru Goširakava (後白河天皇 *Go-Shirakawa-tennō* 1127-1192) pasludināja Joritomo par valsts nodevēju. Šī notikuma sekas ļoti ietekmēja Japānu kā valsti. Atsaucoties uz Jošicunes nodevību, Joritomo nosūtīja armiju uz Kioto, lai piestādītu prasības Imperatora galmā. Diemžēl nav zināms kādas bija visas prasības, taču 1266. gadā sarakstītajā *Azuma Kagami* (吾妻鏡 *Azuma Kagami*) ir rakstīts, ka Jošicune prasīja no bijušā imperatora atļauju *Kamakuras* valdībai veidot pašas pārvaldītu *džitō* (地頭 *Jitō*) un *šugo* sistēmu. *Džitō* bija pārvaldnieki, kas pārvaldīja valsts īpašumus un svarīgas ēkas, bet *Šugo* bija militārie pārvaldnieki, kas aizsargāja un pārvaldīja teritoriju. Ar šīs sistēmas

⁴ Yamamura K. *The Cambridge history of Japan, Volume 3: Medieval Japan*. New York: Cambridge University press, 1990 p. 46.

⁵ *Ibid.* p. 46-47.

izveidi zem Joritomo pārvaldes, Japānā sākās feodālisma periods, kuru sauc par Japānas viduslaiku sākumu.⁶

Kamakuras periodu var aprakstīt ar diviem ļoti svarīgiem notikumiem Japānas vēsturē. Pirmais no šiem notikumiem ir feodālisma izveide Japānā un *Ničiren* budisma (日蓮仏教 *Nichiren Bukyō*) jeb Japānas budisma izveidi 13. gadsimtā. Lai gan budisms Japānā bija sastopams jau kopš 6. gadsimta, svarīgākie budisma paveidi Japānā izveidojās tieši 13. gadsimtā. *Dzen* budisms (禪 *Zen*) un *Ničiren* budisms, bija ietekmīgākie Japānas vēsturē. 13. gadsimta budisma izaugsmes pamatā bija to spēja savienot budisma uzskatus un ideālus ar tā laika iedzīvotāju interesēm. Šī laika budisma uzplaukumu sauc par *Kamakuras budismu*, un šī kustība ir atstājusi ilglaicīgu iespaidu uz Japānas vēsturi un tās kultūru.⁷

Tieši *Ničiren budisms* ir atbildīgs par “Dievišķās zemes” konceptu un par tā tapšanu runāsim dziļāk. Ničirens (日蓮 *Nichiren* 1222-1282) bija viens no 13. gadsimta ietekmīgākajiem budistiem. Atšķirībā no citiem tā laika budisma paveidiem, Ničiren idejas bija vairāk balstītas uz ikdienišķo, cilvēcisko pieredzi, tādējādi apvienojot reliģiju ar cilvēku ikdienu. Taču šajā laikā arī Japānas valdīšanas sistēmā bija jūtama budisma ietekme. Ar 13. gadsimta vidu, piecdesmit gadus pēc ietekmīgā budistu mūka Hōnen (法然 *Hōnen* 1133-1212) ideju izplatīšanos Japānā aristokrātijas ietekme bija kritusies. Aristokrātija nebija spējīga nosargāt savu reliģisko ietekmi un varu ar budisma domas palīdzību. To varēja redzēt starp vienkāršajiem japāņiem. Taču budisma idejas bija ļoti populāras starp samurajiem un augstākām sabiedrības grupām. *Kamakuras budisma uzplaukums* radīja jaunu sabiedrības kārtību, kurā samuraji ieguva vēl lielāku ietekmi. Taču problēma bija cita: tas bija budisma paveidu lielais skaits, kas darīja neiespējamu reliģisko vienotību. Japānas tautas reliģija *Šintoisms* (神道 *Shintō*) arī mainījās ar budisma ietekmes palielināšanos. Arvien vairāk *Šintoisma* tempļu tika uzcelti un katram templim veltīts savam dievam (神 *Kami*) ar savu mītu. “Dievs” – kami skaitījās tempļa sargs. Šintoisma mīti bija radušies budisma ietekmē. Reliģiju simbioze labvēlīgi ietekmēja reliģisko attīstību.⁸

⁶ Yamamura K. *The Cambridge history of Japan, Volume 3: Medieval Japan*. New York: Cambridge University press, 1990 p. 59-60.

⁷ *Ibid.* p. 544.

⁸ Yamamura K. *The Cambridge history of Japan, Volume 3: Medieval Japan*. New York: Cambridge University press, 1990 . p. 555-557.

Ničiren piedzima samuraju ģimenē netālu no mūsdienu Tokijas. Lai gūtu izglītību Ničiren iestājās budistu tempļa kopienā, pēc tam uzsāka mūka apmācības *Hiei kalnā* (比叡山 *Hiei-zan*). Taču, iepazīstoties ar tādiem budisma principiem, kā atdzimšana, pestīšana caur nākamo dzīvi, viņš saprata, ka viņu vairāk interesē esošās pasaules uzlabošana un viņš vēlas uzlabot un atbrīvot Japānas iedzīvotājus un Japānas zemi no ciešanām. Tāpēc Ničiren izveidotās mācība mērķis bija vadīt valsti vienā garīgā un politiskā virzienā, vienlaikus nodrošinot mieru un saskaņu. Ničiren sava mērķa piepildīšanas nolūkos uzsāka aktīvu idejisku cīņu pret pārējo budisma skolām. Šāda veida skarbums vēl nebija redzēts Japānas reliģijas vēsturē, tāpēc *Kamakuras bakufu* arestēja Ničiren un nosūtīja viņu trimdā uz trīs gadiem. Taču Ničiren idejas jau bija spējušas kļūt populāras starp samurajiem un citiem pamatiedzīvotājiem. Ničiren bija pirmais no *Kamakuras* perioda budistiem, kas vienkāršoja reliģisko mācību tā, lai tās piekopšana būtu vienkāršāka un saprotamāka. Tāpēc Ničiren no visiem iespējamiem veidiem, kā apgūt budismu, izvēlējās tikai praktizēt un apgūt Lotosa sutru. Tā pamatā ir ideja, ka šī sutra koncentrē sevī Budas vēlākās dzīves mācības un tajā ir pietiekami gudrības, kas cilvēkam nes pestīšanu jau viņa dzīves laikā. Tā tapa mācība, kas saucās “Valsts nomierināšana caur reliģisko vienotību”.⁹

1260. gadā, Mongoļu hans Hubilajs (忽必烈 *Hūbilie* 1215-1294) sāka plānot Japānas iekarošanu: tā bija tuvu jau iekarotajai Korejai un Japānai bija sliktas attiecības ar Ķīnu. 1266. gadā Hubilajs pavēlēja tā laika Korejas valdniekam nosūtīt vēstuli uz Japānu, taču korejiešu ziņnesis netika ielaists valstī. Jau nākamajā gadā hans Hubilajs stingri pavēlēja, lai šoreiz viņa ziņa nonāk Japānā. 1268. gada sākumā Hubilaja sūtītā diplomātiskā misija ieradās Japānā. Šī ziņa bija vairāk kā ultimāts Japānai kļūt par Mongoļu impērijas vasali nevis aicinājums uz draudzīgām attiecībām. Šis notikums nenesa labu *Kamakuras bakufu*: vairs nebija drošības, ka Bakufu ir spējīga aizstāvēt savas intereses un neatkarību, gadījumā, ja tā sāksies diplomātiskās attiecības ar Mongoļu impēriju. Mongoļu iebrukums Ķīnā noveda Japānu starptautiskā izolācijā. Japāna ar vien mazāk spēja uzzināt, kas notiek citviet Āzijā un tās attiecības ar Sun dinastiju (宋朝 *Song Chao*) bija izjukušas, citu sabiedroto Japānai nebija. Bez tam Japāna baidījās no Mongoļu impērijas. Ķīniešu tirgotāji un mūki stāstīja, ka Mongoļu impērija bija agresīvi iebrucēji. Tāpēc *bakufu* uz vēstuli neatbildēja un uzsāka konsolidēt militāro spēku. Tikmēr Mongoļu impērija turpināja gatavoties iebrukt Japānā. Hubilajs pavēlēja sākt masveida kuģu būvi, vienlaikus turpinot mēģināt nosūtīt ziņas uz Japānu. Vienā no šīm reizēm diplomātiskā

⁹ Yamamura K. *The Cambridge history of Japan, Volume 3: Medieval Japan*. New York: Cambridge University press, 1990 p. 557.

misija nonāca konfliktā ar vietējiem japāņiem un divus no tiem paņēma gūstā. Šie gūstekņi tika nosūtīti pie hana, lai tie saņemtu hana Hubilaja apzīmogotu vēstuli un nosūtītu tos atpakaļ uz Japānu. Taču Japāna turpināja neatbildēt Hubilaja prasībām uzsākt starpvalstu attiecības. 1270. gadā Korejā izcēlās pilsoņkarš, kura laikā Hubilajs izmantoja iespēju palielināt savu varu Korejā, tāpēc sāka to iekarot. 1271. gadā par šiem notikumiem uzzināja Japāna un *Kamakuras bakufu* palielināja savus aizsardzības pasākumus. Neilgi pēc šīm ziņām, Japāna pēdējo reizi ieradās Mongoļu impērijas diplomāts, kas atkārtoti izteica impērijas vēlmi uzsākt attiecības ar Japānu, taču šoreiz piemetinot, ka gadījumā, ja Japāna neatbildēs mēneša laikā, Mongoļu impērija sāks karu pret Japānu. Taču arī pēc šī ultimāta nekāda atbilde no Japānas nenāca.¹⁰ 1274. gada oktobrī Mongoļu armija uzsāka savu ceļu uz Japānu. Salīdzinājumā ar Mongoļu karavīriem, Japānas samurajiem trūka militārās pieredzes un tehnoloģijas lai uzveiktu Mongoļus. Tāpēc mongoļu karavīri kaujās guva pārspēku, taču Japāņu samurajiem izdevās izbēgt pilnīgu sakāvi, jo neilgi pēc kaujas sākuma, liela vētra iznīcināja mongoļu floti. Mongoļu ģenerāļi izvēlējās atkāpties pēc šī atgadījuma. Taču liela daļa no nosūtītajiem karavīriem neatgriezās. Pēc vēsturiskiem pierakstiem ir secināts, ka aptuveni viena trešdaļa no mongoļu armijas vētras dēļ gāja bojā. Šo vētru Japāņi nosauca par “Dievu vēju” (神風 *Kamikaze*)¹¹

1281. gada maijā, Mongoļu impērija vēlreiz mēģināja iekarot Japānu. Uz Japānu tika nosūtītas divas armijas, kurām bija paredzēts satikties un pabeigt ceļu kopā, taču viena no šīm armijām nesagaidīja otru un viena pati sāka iebrukumu Japānā. Japānas flote izmantoja šo iespēju un uzsāka pretuzbrukumu. Ar jūnija vidu Japānas armija bija spējīga iegūt uzvaru un mongoļu armija atkāpās. Pēc atkāpšanās mongoļu armija bija spiesta gaidīt papildspēkus. Jūlijā mongoļu flote ieradās Hakatas līcī (博多湾 *Hakata-wan*) kur tā sadūrās ar Japānas floti. Taču neilgi pirms mongoļu flote uzsāka savu uzbrukumu, postoša vētra atkal iznīcināja lielu daļu no viņu kuģiem. Otrais mongoļu iebrukums beidzās ar milzīgu sakāvi. Mongoļu armija zaudēja no 60 līdz 90 procentiem no savas armijas, kopumā gāja bojā 100,000 cilvēku. Japānas veiksmi asociēja ar dievu iejaukšanos. Tā nostiprinājās ticība tam, ka Japāna ir “Dievišķa zeme”.¹²

Minētie notikumi veicināja 1260. gadā sarakstītās mācības popularitāti tā laika politikā. Dievu un Budas pielūgšana kļuva par tikpat nozīmīgu darbību kā valsts aizsardzība ar militāriem līdzekļiem. Tā laika militārā valdība, *Kamakuras bakufu*, pavēlēja visas valsts

¹⁰ **Yamamura K.** *The Cambridge history of Japan, Volume 3: Medieval Japan.* New York: Cambridge University press, 1990 p. 131-132.

¹¹ *Ibid.* p. 146.

¹² **Yamamura K.** *The Cambridge history of Japan, Volume 3: Medieval Japan.* New York: Cambridge University press, 1990 p. 147.

budistu tempļos lūgties par valsts likteni. Abu notikumu sakritība palīdzēja nostiprināt ideju par Japānu kā “Dievišķo zemi” arī turpmākā Japānas politiskajā attīstībā.¹³

Jau daudz vēlākā vēstures periodā, proti, 1930. gadu Japānā ir saskatāma “Dievišķās zemes” politikas atgriešanās. Japāna arvien vairāk iesaistījās konflikta situācijās Austrumāzijā. Tika sastādīti likumi, kuru mērķis bija pamudināt vai pat piespiest Japānas impērijas koloniju iedzīvotājiem lūgties šintoisma svētnīcās, lai nostiprinātu priekšstatu, ka Japāna ir garīgi vienota valsts.¹⁴

Taču šie gadījumi nav vienīgie Japānas vēsturē. 16. gadsimta laikā, Japānas militārais valdnieks bija Tojotomi Hidejoši (豊臣 秀吉 *Toyotomi Hideyoshi 1537-1598*) 1590. gadā Korejas misijai, kas bija ieradies Japānā, viņš stāstīja, ka viņa māte ir redzējusi sapni par to, ka viņas dēls ir dzimis ar Saules dievības svētību un ka viņa liktenis ir kļūt slavenam pasaulē. Šo likteni viņš grasījās piepildīt un Korejas misijai darīja zināmus viņa plānus iekarot Koreju un Ķīnu. Lai gan šī sevis dievišķošana bija adresēta vairāk Tojotomam Hidejoši, var saskatīt arī mājienus uz to, ka ar Korejas un Ķīnas iekarošanu, arī pati Japāna tiek dievišķota. Ko līdzīgu var saskatīt arī *Meidzi* periodā (1868-1912), kad imperatoru pasludināja par dievišķu valdnieku. To darīja ar nolūku, jo Japānai bija nepieciešams apvienot tautu, lai pretotos rietumu koloniālisma draudiem.¹⁵

Ir svarīgi izprast šo Japānas pašapziņas fenomenu, lai vieglāk varētu saprast Japānas mūsdienu attiecības ar Koreju un Ķīnu. Ķīnas valdība ļoti negatīvi skatās uz Japānas valdības pārstāvju *Jasukuņi tempļa* (靖国神社 *Yasukuni Jinja*) apmeklējumiem. Šie apmeklējumi notiek ne tikai dēļ Japānas politiskās vadības atbildības sajūtas par notikumiem Otrajā pasaules karā. Ir arī Japānas nacionālais noskaņojums šai sakarā. Tam ir saistība arī ar vēsturisko mantojumu šāda veida apmeklējumiem. Japāņu kareivji gāja bojā karā, paklausot dievišķajam imperatora pavēlēm, jo japāņi ticēja, ka imperators ir Saules dievības tiešs pēctecis; ka viņš ir dievišķotās Japānas iemiesojums. Japānim iešana karā nebija tikai pilsoniska pienākuma izpildīšana, bet kas vairāk: tas bija reliģisks akts attiecībā pret savu dievību, kas bija imperators un pati Japāna. Šī izjūta nav mirusi arī šodien. Japānas imperatora dievišķošana bija Japānas politikas pamatā no *Meidzi* perioda līdz Otrā pasaules kara beigām.

¹³ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 4.

¹⁴ *Ibid.* p. 5.

¹⁵ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 6.

Teiktais rada starptautiskas problēmas. Piemēram, Dienvidkoreja ir cēlusi gaismā savas pretenzijas saistībā ar piespiedu lūgšanos svētnīcās, kas tika īstenota Korejas okupācijas laikā (1910-1945). Šī sūdzēšanās par šo problēmu nav radusies, lai gūtu nožēlu no Japānas par tās koloniālo agresiju, bet gan tāpat kā Ķīnas sūdzību gadījumā, lai apstrīdētu Japānas tā laika politiskās sistēmas likumību. Ķīnai un Dienvidkorejai šāda veida rīcība ir labvēlīga, jo tā novērš uzmanību no pašu valdību vēsturiskā taisnīguma un likumības¹⁶

1.1 Modernizācija un Āzijas “Monro doktrīna”

Nākamais temats, kas būtu jāapskata, ir, vai Japānai ir kopīgas idejas un ideāli ar citām Āzijas valstīm mūsdienās un vai tā ir dalījies ar tiem, lai uzlabotu savas attiecības.

Mūsdienu laikmets Japāna sākās ar 1868. gada *Meidzi* restaurāciju. Ideāls, kas visvairāk bija artikulēts *Meidzi* (1868-1912) un *Taišō* (1912-1925) perioda Japānā bija vēlme modernizēt sabiedrību.¹⁷

No Rietumu skatupunkta, Japānas modernizācijai bija divi galvenie mērķi: (1) vēlme gūt atzinību kā viena no vadošajām valstīm Āzijā. (2) Japānas vēlme aizstāvēties no Rietumu agresijas un vēlmēm kolonizēt Āziju. Taču šiem mērķiem bija vēl viens blakusefekts – pretošanās sinocentriskam pasaules skatam, kas bija dominants Austrumāzijā pirms Rietumu valstu ierašanās 1850. gados. Pretēji Japānai, Ķīna vēlējās paturēt tradicionālās idejas un ideālus arī mūsdienu pasaulē, tādu pašu viedokli piekopa arī Koreja. Tāpēc Japāna nebija spējīga atrast sabiedrotos Ķīnā un Korejā, kas dalītos Japānas vēlmē modernizēties. Rezultātā Japānas modernizācija un ietekmes palielināšanās Austrumāzijā paātrināja Ķīnas impērijas sabrukumu un noveda līdz japāņu iebrukumam Korejā.¹⁸ 1895. gadā Japāna veiksmīgi pierādīja savu spēku un sakāva Ķīnu pirmajā Ķīnas-Japānas karā (日清戦争 *Nisshin sensō* 25 July 1894 – 17 April 1895). Pēc kara tika parakstīts Šimonoseki līgums (下関条約 *Shimonoseki Jōyaku* 1895. gada 17. aprīlis), kas bija līdzīgs daudziem citiem nevienlīdzīgiem līgumiem starp Ķīnu un Rietumu valstīm. Šis līgums paredzēja, ka Ķīna atzīs Korejas suverenitāti, izmaksās Japānai kara atlīdzību un atvērs savas ostas japāņu tirgotājiem. Lai gan karš bija veiksmīgs Japānai, jo tā kļuva par ietekmīgāko valsti Austrumāzijā, Ķīnā bija redzams pilnīgi pretējais. Starp Ķīnas

¹⁶ Kazuo O. *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia*. Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013. p. 6.

¹⁷ *Ibid.*, p. 12.

¹⁸ Kazuo O. *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia*. Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 12.

iedzīvotājiem bija jūtama milzīga neapmierinātība par sakāvi un parakstītā līguma noteikumiem, kas kulminējās ar Siņhajas revolūciju (辛亥革命 *Xīnhai Geming* 1911-1912)¹⁹ Šo notikumu sekas turpina ietekmēt arī mūsdienu politiskās attiecības starp šīm trīs valstīm. Šis ir viens no iemesliem kāpēc arī mūsdienās, kad Ķīnas un Dienvidkorejas ekonomikas stāvoklis ir stabils un tās pašas ir kļuvušas par modernam valstīm, tās turpina balstīt diplomātiskus un politiskus lēmumus uz pagātnes attiecībām ar Japānu. Šo rīcību pamatā ir abu valstu tieksme turpināt kritizēt Japānu, lai novērstu uzmanību no pašu rīcībām. Šī politika ir biežāk redzama tieši Ķīnā, jo tās rīcības Mao Dzeduna (毛泽东 *Mao Zedong* 1893-1976) valdīšanas laikā ir salīdzināmas ar Japānas nodarītajiem kara noziegumiem. Tāpēc Ķīna vēlas saglabāt tās iedzīvotāju negatīvo nostāju pret Japānu, lai novērstu uzmanību no pašu nodarītā.²⁰

Viens no iemesliem, kāpēc mūsdienās turpina rasties politiskas problēmas saistībā ar to, ko Japāna ir izdarījusi pagātnē, ir tas, ka ilgu laiku arī pēc Otrā pasaules kara, Japāna nespēja saskatīt tieksmi pēc sabiedrības modernizācijas Ķīnā un Dienvidkorejā. Šī ideju atšķirība ir labi saskatāma, kad tiek salīdzinātas Ķīnas un Dienvidkorejas attiecības ar Japānu un Taivānas attiecības ar Japānu. Lai gan Taivānas valdība karoja pret Japānu, mūsdienās to domstarpības ir daudz mazākas salīdzinājumā ar Ķīnu un Dienvidkoreju.²¹

Kopš *Meidzi* perioda Japānas modernizācija sevī neietvēra tikai pēc iespējas ātrāku tehnoloģiju, zināšanu un ikdienas darbību rietumnieciskošanu. Tas ir galvenokārt bijis mēģinājums ieviest Rietumu zināšanas “brīvprātīgā” veidā, lai šīs zināšanas gūtu pieņemšanu no Japānas sabiedrības, jo ja tas netiku tā darīts, sabiedrībai tas sāk šķist kā no ārpusē nākošs spiediens. Tas var vest līdz pretošanās kustībām valstī, iznīcinot uzskatu, ka Japāna ir vienota valsts un tās cilvēki ir vienādiem viedokļiem.²²

Lai izprastu kāpēc Japāna sevi mūsdienās turpina izvirzīt kā līderi Āzijā, ir nepieciešams izpētīt notikumus, kas noveda līdz tam. Japānas politika Āzijā 19. gadsimta sākumā bija salīdzināma ar ASV izveidoto Monro doktrīnu. Monro doktrīna tika ieviesta 1823. gadā, tajā

¹⁹ **Paine S. C. M.** *The Sino-Japanese War of 1894-1895: Perceptions, Power, and Primacy.* New York: Cambridge University press, 2002 p. 3.

²⁰ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 12-13.

²¹ *Ibid.*, p. 13.

²² **Dobson H.** *Japans International Relations: Politics, Economics and Security.* Routledge: Sheffield centre for Japanese studies, 2001. p. 224

tika noteikts, ka ASV neiejauksies Eiropas politikā, bet jebkāds mēģinājums no Eiropas valstīm izveidot ietekmes sfēru Ziemeļamerikā, vai Dienvidamerikā tiks uzskatīts par agresijas aktu pret ASV.

Āzijā laikā kad Rietumu ietekme turpināja palielināties, radās uzskats, ka politiskām norisēm Āzijā ir jāierobežojas ar Āziju. Citiem vārdiem: Āzija pieder aziātiem. Japāna uzskatīja, ka tai vajadzētu būt galvenajai noteicējai Āzijā, un šis viedoklis kļuva par Japānas politikas galveno mērķi periodā no 19. gadsimta beigām līdz Otrajam pasaules karam. Šī mērķa nolūkos Japāna bija ieinteresēta palielināt savu ietekmi Korejā. 1904. gada 8. februārī sākās Krievijas-Japānas karš, kas Japānai bija lielisks iemesls nostādīt sevi Āzijas aizstāvja lomā. Lai nākotnē ierobežotu Krievijas impērijas ietekmi Korejā, tika parakstīts "Japānas-Korejas protokols", kas noteica ka: (1) Korejas valdība var uzticēties Japānas impērijas valdībai, tās vēlmē saglabāt ilgstošu mieru Austrumāzijas reģionā. (2) Japāna garantē visas Korejas impērijas teritorijas neatkarību. Lai gan pāris gadus vēlāk, 1910. gadā, Japāna pati atņēma Korejai brīvību. Japānas ārpolitikas pētnieks Ogura Kazuo (小倉和夫 *Ogura Kazuo* 1938-) apgalvo, ka šis ir bijis Japānas mēģinājums Āzijas drošību patiesi ņemt savās rokās.²³ Šo uzskatu var pamatot ar Japānas turpmākajām rīcībām Āzijā. Spilgtākais piemērs bija Lielās Āzijas labklājības sfēras izveide 1931. gadā. Šī valstu organizācija tika izveidota vienlaikus ar Mandžūrijas iekarošanu, kas pierāda, ka lai gan Japāna centās parādīt sevi kā miermīlīgu valsti, tās ambīcijas bija plašākas par tās robežām.

Japāna nebija vienīgā, kas uzskatīja, ka tai vajadzētu kontrolēt notikumus Āzijā, Lielbritānija iedrošināja Japānu tiekties pēc tā, tādējādi liekot pamatus 20. gadsimta sākuma Japānas-Lielbritānijas aliansei. Pirmais no līgumiem, kas uzsāka šo aliansi, bija 1902. gada līgums, kas atzina Japānas intereses Korejā un pieļāva iespējamību, ka Japāna drīkst aizstāvēt šīs intereses ar visiem sev iespējamajiem līdzekļiem, pret kādu citu pasaules lielvaru (Šajā gadījumā Krieviju), vai arī pret nemieriem pašā Korejā vai Ķīnā. Taču 1905. gadā šis līgums tika rediģēts, tika atcelti visi pārējie nosacījumi, un tika minēts tas, ka Japānai ir milzīgas politiskās, ekonomiskās un militārās intereses Korejā, tāpēc Lielbritānija atzīst, ka Japānai ir visas tiesības darīt ar Korejas teritoriju visu ko tā vēlas, lai aizstāvētu savas intereses. Problemātiskākā lieta par šo vienošanos ir domāšanas veids, kas tai ir pamatā.²⁴

²³ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013. 23.lpp.

²⁴ *Ibid.*, p. 24.

Abu valstu sarunu sākumā, Hajaši Tadasu (林 董 *Hayashi Tadasu* 1850-1913), Japānas vēstnieks Lielbritānijai izteica viedokli, ka korejieši nav spējīgi valdīt paši pār sevi. Tāda paša veida domāšana bija sastopama arī Lielbritānijā. Tā laika Indijas vicekaralis izteica, ka tikai muļķis sludinātu Korejas neatkarību tās cilvēku labad, jo tas būtu tas pats, kā nolemt Korejas cilvēkus nāvēssodam. Šāda veida domāšana no tā laika lielākās un spēcīgākās pasaules varas bija ļoti nozīmīga Japānai, jo tā ļāva Japānai attaisnot savu ekspansiju Korejā. Pirmkārt, lai novērstu citu valstu ietekmes izpausmi Korejā (konkrēti Krievijas ietekmi) un otrkārt, lai mainītu Korejas valdības sistēmu, pamatojoties uz uzskatu, ka paši Korejieši nav spējīgi to darīt. Šo Āzijas Monro doktrīnas izpausmi Japānai palīdzēja paveikt Lielbritānija, kas arī apstiprināja, ka Japānai vajadzētu būt galvenajam Āzijas spēkam. Šo var uzskatīt par vienu no galvenajiem faktoriem, kas noteica turpmāko Japānas politiku Āzijā.²⁵

Papildu līdzības ar ASV Monro doktrīnu var saskatīt arī Japānas attieksmē pret Rietumiem. Japāna vēlējas modernizēt visu Āziju savām rokām, taču apzinājās, ka tas nebūtu iespējams bez sadarbības un attiecību uzturēšanas ar rietumiem. Kāpēc tas ir salīdzināmi ar ASV? Tāpēc, ka arī ASV vēlējas saglabāt kontroli pār savu kontinentu, liedzot Eiropas valstīm palielināt savu ietekmi tajā. Taču vienlaikus turpināja savas attiecības ar Eiropu, apsolot savu neitralitāti, jo nevēlējas būt pilnībā izolēta no pārējās modernās pasaules. Papildu līdzība ir saskatāma tajā, kā šī doktrīna no miermīlīgas pārvērtās par aktīvu iejaukšanos citu valstu politikā. ASV sakotēji iesaistījās Amerikas kontinenta valstu politikā, taču ar laiku, it īpaši 20. gadsimtā, tā aktīvi iesaistījās labvēlīgu valdību izveidē un politisko pretinieku likvidēšanā. Tas pats ir redzams arī Japānas gadījumā. Lielā Āzijas labklājības sfēra tika izveidota ar nolūku “apvienot” Āziju, bet ar Otrā pasaules kara sākumu, Japāna piespiedu kārtā iesaistīja valstis šajā organizācijā.²⁶

1.2 Nacionālisms un atzinības meklējumi

Arī Japānā bija sastopama ideoloģija, kas turēja tās iedzīvotājus baiļu gūstā, novedot Japānu karā ar lielāko daļu no pasaules. Rietumu politologi apraksta to kā galēju nacionālismu vai arī ekstrēmu nacionālismu. Taču, bieži vien skatoties uz Japānas politiku un tās rīcībām, netiek pielietoti šādi termini, lai aprakstītu Japānas politiku. Japānas nacionālisma paveids netika balstīts uz kāda politologa teoriju vai sarakstītu grāmatu, kā tas bija redzams Nacistiskajā Vācijā. Vairāk izpaužoties ar saukļiem kā “Astoņi pasaules

²⁵ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 25.

²⁶ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 25-26.

stūri, zem viena jumta”, “Imperatorā ietekmes izplatīšana visos pasaules stūros” (skat. 1. att.).

1. att. 1940. gadā uzceltais piemineklis. Uz pieminekļa ir iegravēti vārdi *Hakkou ichiu* (八紘一宇 *Hakkou ichiu*) jeb “Astoņi pasaules stūri, zem viena jumta”. 1958. gadā tā vards tika pārmainīts uz “Miera tornis”

Tāpēc šīs izpausmes ir ļoti atšķirīgas no tām, kas bija redzamas tā laika Vācijā. Nacistiskajā Vācijā bija redzama konkrēta ideoloģija, kas tika izpausta ar grāmatām kā Ādolfa Hitlera (*Adolf Hitler 1889-1945*) “Mana cīņa” un Alfrēda Rozenberga (*Alfred Rosenberg 1893-1946*) “20. gadsimta mīts”. Taču šādu ideoloģisko rakstu trūkums nenozīmēja, ka nacionālisms kā ideoloģija nebija ietekmīga. Nacionālisms ietekmēja lielu daļu no valsts politikas, un arī tās cilvēki bija pakļauti šīs politikas retorikai. Kā turpmākajās nodaļās būs redzams, arī pēc okupācijas šī ideoloģija turpināja eksistēt Japānas politikā.²⁷

Taču kāpēc Japānas gadījumā nacionālisms tiek uzskatīts par galēju vai ekstrēmu? Mūsdienu valstis ir balstītas uz nacionālisma principiem, tāpēc nevar uzskatīt, ka nacionālisms ir tikai ideoloģija, bet gan arī būtisks pamats valstu izveidei un turpmākajai eksistencei. Tad kā tieši ir iespējams atšķirt nacionālismu no ekstrēma nacionālisma?

²⁷ **Murayama M**, *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics*. London: Oxford University press. 1963 p. 1.

Pirmā atšķirība, kas būtu saskatāma, ir ekspansijas politika un militarisms. Taču laikā, kad nacionālisms izcēlās kā pamats valstu eksistencei, bieži vien tika sākti militāri konflikti dēļ vēlmes paplašināt savu teritoriju. Japānas gadījumā nacionālisms tiek uzskatīts par ekstrēmu dēļ tādiem aspektiem, kā imperatora dievišķošana. Šī dievišķošana kopā ar imperatora absolūto ietekmi pār Japānas politiku padarīja Japānu par totalitāru režīmu.²⁸

Apskatot atšķirības starp Japānas un Eiropas nacionālisma izpausmēm, būs iespējams vieglāk izprast atšķirību. Kārlis Šmits, vācu izcelsmes filozofs un nacistu partijas biedrs, ir izpaudis uzskatu, ka Eiropas valstis mūsdienās balstās uz “Valsts pieņemtu neitralitāti”. Tas nozīmē, ka valsts nostāja saistībā ar taisnību un likumu ir izveidota, balstoties uz vairākiem cilvēkiem iedalīto varas struktūru, nevis uz individuālo autoritāti, kā tas ir sastopams Japānas gadījumā. Ja autoritāte tiek balstīta tikai uz viena cilvēka domām un vēlmēm, tad tā vairs nav neitrāla, bet gan balstīta uz konkrēta cilvēka aizspriedumiem²⁹

Taču Japāna, *Meidzi* restaurācijas laikā, kad Japāna bija modernizācijas procesā, šādas neitralitātes sasniegšana valsts iekārtā netika veidota. Tā vietā Japānas nacionālisms turpināja izplatīt savu ietekmi iedzīvotāju viedokļu kontrolēšanā. Pirms *Meidzi* restaurācijas, eksistēja divas varas, imperators, kas bija garīgais līderis un *šoguns*, kas bija militārais līderis ar lielāku ietekmi. Pēc restaurācijas, garīgā vara un militārā vara bija apvienotas vienā. Un abas šīs varas bija imperatora rokās. Imperators pēc restaurācijas atkal tika uzskatīts par dievu un viņa varu nespēja apstrīdēt neviena cita ietekme. Lai gan ar laiku parādījās iekšējas politiskās kustības, kas vēlējās palielināt iedzīvotāju tiesības valstī, šīs kustība ātri vien nonāca sadursmē ar imperatora autoritāti, kas pretojoties šīm jaunajām idejām mēģināja iebiedēt cilvēkus, slavējot militarismu un palielinot policijas varu pār cilvēkiem, tādējādi radot cilvēkiem bailes pretoties imperatora varai. Tāpēc Japāna iekšpolitikas un ārpolitikas mijiedarbība ir bijusi lielāka nekā citur. Kā arī 1890. gadā tika ieviests jauns likums: Impērijas izglītības pārskats (教育ニ関スル勅語 *Kyōiku ni Kansuru Chokugo*), kas noteica izglītības normas, kurām jāseko visām izglītības iestādēm. Šī reforma tika izveidota pirms pirmās nacionāla parlamenta sasaukuma 1889. gadā. Šī rīcība bija kā pasludinājums tam, ka Japānas valsts, būdama ētiski vienota, pārņem visu varu valsts vērtību kontrolēšanā.³⁰ Līdz pat 1946. gadam, kad imperatorā dievišķošana tika aizliegta,

²⁸ Murayama M, *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics*. London: Oxford University press. 1963 p. 3.

²⁹ *Ibid.*, p. 3.

³⁰ Murayama M, *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics*. London: Oxford University press. 1963. p. 5.

Japāna tāda lieta kā domas brīvība neeksistēja. Tā kā valsts savā politikā iekļāva visas vērtības kurām ir nepieciešams sekot, ne māksla, nedz arī izglītība nespēja eksistēt ārpus šīm normām. Šī cilvēku uzvedības normu noteikšana mūsdienās neeksistē caur likumu vai politisku doktrīnu, taču šis ilgaus kontroles periods ir ietekmējis japāņu mentalitāti. Japānā vēl joprojām indivīdiem ir nepieciešams pielāgoties kolektīvam un izcelšanās ar citādākiem viedokļiem no grupas tiek uzskatīta par nepieklājīgu.³¹ Lai gan šo var uzskatīt arī par kulturālu un sociālu fenomenu, autors argumentētu, ka nepilni simts gadi zem šādas autoritātes izpausmes spēj ilglaicīgi ietekmēt sabiedrību.

Pielāgošanās un centieni gūt atzinību no citiem bija sastopama arī Japānas ārlietu politikā. Pirms mūsdienām, Japānas atzinības politika bija centrēta uz vēlmi gūt sapratni un cieņu no citām Āzijas valstīm, precīzāk no Ķīnas un Korejas. Mūsdienās šai vēlmei būt atzītiem tika pielikts klāt vēl viens mērķis. Mērķis nostādīt sevi kā internacionālās kārtības uzturētāju Āzijā un šī kārtība būtu balstīta uz attīstīto Rietumu valstu tehnoloģijām un sabiedrību. Japānas mērķis ar to ir iepazīstināt un pierādīt sevi kā augsta statusa valsti pasaules sabiedrībā, Āzijas valstīm un tās cilvēkiem. Pirms Otrā pasaules kara, lielākā daļa no Āzijas valstīm bija padarītas par kolonijām vai zem kādas Rietumu valsts pakļautības, kas ļāva Japānai kļūt par galveno valsti Āzijā, kas pārstāvēja Rietumu ētosu un kārtību. Rezultātā Japāna tika uzskatīta par attīstības paraugu citām Āzijas valstīm, taču no otras puses citas Āzijas valstis un tautas uz Japānu skatījās ar aizdomu, tā dēļ, ka Japāna atdalīja sevi no Āzijas.³²

Taču Japāna turpināja sevi nostādīt kā Āzijas valsts, kas radīja nesaskaņas ar citām Āzijas valstīm, jo tādā veidā Japāna uzskatīja sevi par vienādu, bet vienlaikus pārāku. Atrisinājums tam Japānas viedoklī bija izveidot Japānas vadītu kārtību Āzijā, kas spētu gūt starptautisku atzinību. Taču šīs domāšanas veids bija viens no galvenajiem faktoriem, kāpēc Japāna kļuva par galveno agresoru Āzijā.³³

Ir daudz iemeslu, kāpēc Ķīnas liktenis bija atšķirīgs no Japānas: Ķīnas ģeogrāfiskā atrašanās vieta, tās nevēlēšanās atvērties pasaulei, veids kā tās vecā sabiedrība izgaista un vēsturiskās valdnieku kārtas raksturs pārmaiņu priekšā. Šīs atšķirības ir ietekmējušas un novedušas abu valstu nacionālismu pilnīgi pretējos virzienos. Šīs nacionālisma atšķirības ir atstājušas iespaidu uz Austrumāziju, kas ir jūtams arī mūsdienās.³⁴

³¹ *Ibid.*, p. 6.

³² **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013 p. 48.

³³ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, p. 54.

³⁴ **Murayama M.** *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics.* London: Oxford University press. 1963 p. 141.

Kad Ķīnas valdošā aristokrātija nespēja modernizēt valsti caur pārmaiņām tās valdīšanas struktūrā, Ķīna cieta no ilglaicīga perioda imperiālisma važās, kurā iesaistījās arī Japāna. Pretojoties imperiālismam, Ķīniešu nacionālismam nācās sastrādāties ar pašām apspiedēju valstīm, lai izdzīvotu, taču dēļ šī Ķīnai nācās nevis saglabāt, bet gan pilnībā pārmainīt tās sabiedrības un politikas struktūru. Piespiedu nepieciešamība sadarboties noveda līdz nespējai izveidot imperiālisma pretošanās kustības. Vecās varas saskare ar imperiālismu Ķīnā izveidoja sociālās revolūcijas un nacionālisma apvienojumu. Šī saplūšana izpaudās visvairāk caur politiķiem kā Suņ Jatsens (孫中山 *Sūn Zhōngshān* 1866-1925), Čan Kaiši (蔣介石 *Jiāng Jiěshì* 1887-1975) un Mao Dzeduns (毛澤東 *Máo Zédōng* 1893-1976). Šāda veida revolūcijas un nacionālisma apvienošanās bija raksturīga valstīs kā Indija, Franču Indokīna, Malaizija, Indonēzija un Koreja. Vienīgais izņēmums šim bija Japāna.³⁵ Japāna, vara kas gāza Tokugavas režīmu un izveidojot vienotu valsti sastāvēja no vecās valdošās šķiras elementiem. Feodālisma varas elementi tika integrēti zem Imperatora vara. Šo rīcību var uzskatīt par veiksmes stāstu Japānai, jo salīdzinājumā ar citām Āzijas valstīm, Japāna 50 gadu laikā bija spējīga sasniegt lielvalsts statusu. Modernizācija tika atvēlēta tikai vienam mērķim: turīga un militāri spēcīga valsts. Šī mērķa izpildi Japāna vēlējās sasniegt pēc iespējas ātrāk un pašas sabiedrības modernizācija bieži vien cieta. Lai gan sākotnēji tika mēģināts attīstīt arī sabiedrības struktūru, šie mēģinājumi ātri tika pamesti. Neskatoties uz sākotnējām pārmaiņām, nacionālisma ideoloģija un aktivitāte Japānas politikā kalpoja Japānas impērijas ekspansijas attaisnošanai. Dēļ šī nacionālisms Japānā izpauda pret revolucionāru sentimentu, kā arī tika izmantots kā apspiešanas veids.³⁶

Atšķirība no Rietumu valstu nacionālisma, Japānā neradās nacionālisma un kapitālistiskās demokrātijas apvienojums, kas bija tik populārs Rietumos. Vairums demokrātisko ideju tika apspiestas nacionālas vienotības vārdā. Šī cilvēku apspiešana un kontrolēšana varas vārdā bija kā pamats neizbēgamajai Japānas impērijas sabrukšanai.³⁷

³⁵ **Murayama M**, *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics*. London: Oxford University press. 1963. p. 142.

³⁶ *Ibid.* p. 143

³⁷ *Ibid.* p. 144

2. Japānas ārpolitika Austrumāzijā pēc II Pasaules kara

Japānas sakāve Otrajā pasaules karā nesa milzu pārmaiņas tās tautai un valsts politikai. Taču japāņu domāšanas veidā turpināja būt arī idejas, kas nav mainījušās jau ilgu laiku, piemēram, viedoklis par to, ka Japāna ir labāka par citām tautām un valstīm. Tikai pēc kara periodā tas izpaudās citādāk. Šis uzskats netika vairs uzspiests caur imperatora dievišķošanu un militārās varas izpausmēm, bet gan kā būs iespējams saskatīt caur šajā nodaļa teikto, pēckara periodā šī pārākuma sajūta izpaudās caur tehnoloģisko un ekonomisko pārākumu. Kā arī Japānas tieksme kļūt par vadošo valsti Āzijā nekur nebija pazudusi. Japānas Monro doktrīna bija guvusi jaunu formu, no varas izpaušanas caur militāro spēku uz varas un ietekmes iegūšanu caur ekonomiskiem sasniegumiem. Tāpēc arī Japānas ārpolitikā pēckara periodā dominēja idejas par ekonomiskajiem sasniegumiem kā galveno ietekmes formu.

Lai gan ASV mērķis bija pilnībā pārtaisīt Japānas politisko un birokrātisko sistēmu, ASV trūka resursu, lai patstāvīgi to sasniegtu. Tādēļ tika pielietoti jau esošie birokrātijas elementi Japānā, lai izveidotu jauno politisko sistēmu. Jau pirmskara beigām, ASV feldmaršals Daglass Makarturs (1880-1964), kas okupācijas laikā pārvaldīja Japānu, izteica vēlmi pēc iespējas vairāk pielietot jau esošās valdības institūcijas un aģentūras, lai veidotu jauno valdības iekārtu.¹⁸ Galvenais iemesls, kāpēc ASV šādi varēja pielietot jau esošos elementus Japānas birokrātijā vairāk, nekā Eiropas gadījumā, ir fakts, ka par Japānas kara noziedzniekiem bija mazāka interese nekā par Eiropas. No Rietumu valstīm nav nekad izjūsts spiediens Japānai pilnīgi atvairties par nodarīto, kas ir liela problēma Japānai tikai Āzijā. Šī izvēle padarīja galēji labējā flanga politiķu pilnīgu izskaušanu no politiskās un ekonomiskās sistēmas neiespējamu. Tas kļuva vēl grūtāk 1947. gadā, okupācijas otrajā fāzē, kuras sākumu skaita ar 1948. gadu, kad sākās process, saukts par "Pretējo virzienu". Šai periodā politiskā situācija strauji mainījās gan pasaulē, gan Āzijā un dēļ šīm pārmaiņām Japānas ekonomiskais spēks ASV acīs ņēma priekšroku pār pārmaiņām politiskajā un sabiedriskajā sfērā. Tāpēc lai gan Japānas okupācija ilga līdz 1952. gadam, politiskās reformas tika pabeigtas jau 1947. gadā.³⁸

Dēļ šī iemesla, lai gan Japāna zaudēja Otro pasaules karu, un tās politiskā sistēma tika mainīta, daudzi politiķi, kas vēl joprojām atbalstīja kara laika Japānas politiku, palika varas struktūrā. Tādēļ pēc-okupācijas periodā un nākotnē, Japānas valdībai vēl joprojām bija

³⁸ Hayes L. D. *Introduction to Japanese politics*. New York: Routledge, 2009. p. 37.

problēmas ar politiskajām attiecībām ar citām Austrumāzijas valstīm, jo par kara laikā nodarītajiem noziegumiem Japāna pilnībā nav atvainojusies un laiku pa laikam, tiek sastapti politiķi, kas turpina noliegt nodarīto.³⁹

Lai izprastu Japānas turpmāko politiku pret citām Āzijas valstīm, ir jāizprot tās partijas politika, kas ļoti ilgu laiku bija varas pozīcijā pēc okupācijas beigām. Šīs partijas nosaukums ir Liberālā demokrātiskā partija jeb LDP. Partijas biedri pārstāv no visdažādākajiem politiskajiem flangiem esošos viedokļus, no centristiem līdz pat labējā flanga populistiem. Šāda sastāva mērķis ir pēc iespējams vairāk balsotāju un politiķu piesaistīšanai LDP partijai, tādējādi palielinot partijas ietekmi. Cits šīs partijas veiksmes iemesls ir ekonomiskā izaugsme, ko Japāna izjuta no 1954. gada līdz pat 1991. gadam, kad Japānas ekonomika kļuva stagnanta.⁴⁰

Japānā partijas eksistēja arī pirmsokupācijas periodā, dažas no tām apvienojās, lai izveidotu tieši LDP partiju 1955. gadā. Partijas, kas apvienojās LDP, sastāvēja lielākoties no konservatīvu partiju pārstāvjiem, kas lika priekšroku labējā flanga retorikai. Taču šāda labēji konservatīva retorika nespēja pilnīgi sakrist ar valsti, kuras iedzīvotāji sajuta sakāves un lepnuma zudumu sajūtu, tāpēc LDP partijai bija nepieciešams pārvarēt imperiālās Japānas sabrukuma sekas, saglabājot savu politisko identitāti, vienlaikus sniegt Japānas cilvēkiem jaunu mērķi valsts attīstībā un goda atgriešanās. Citas partijas arī saskarās ar šāda veida problēmām, taču tas nebija tik veiksmīgas savos mēģinājumos piesaistīt balsotājus un to uzticību.⁴¹ Tāpēc arī LDP partija 1955. gadā guva uzvaru valsts vēlēšanās, saglabādama savu ideoloģiju, taču uz brīdi pievēršot vairāk uzmanības valsts attīstībai ekonomiskajā sfērā. Taču ar ekonomisko izaugsmi un ietekmes atgūšanu, LDP partijas labējā politika ir arvien vairāk jūtama Japānā un Japānas attiecībās ar Āzijas valstīm. Taču šī retorika vairs nav tādā pati kā Otrā pasaules kara laikā, bet gan ietekmējusies no modernās pasaules notikumiem un nepieciešamībām.⁴²

LDP partijas veiksmes stāsta pamatā ir bijusi tās spēja sekot līdzī sabiedriskajiem un ekonomiskajiem apstākļiem un tās politikas ietekmēšana balstoties uz notiekošo. LDP partija ir izmantojusi visus resursus tās rokās kā dominantā partija, lai saglabātu savu dominanci, tās kontrole pār valdības budžetu būdama viens no svarīgākajām no ietekmēm. LDP partija šīs finanses ir izmantojusi, lai apbalvotu savus atbalstītājus, kultivētu jaunus un lai ietekmētu valdības politiskās prioritātes.⁴³

³⁹ **Hayes L. D.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009. p. 37.

⁴⁰ *Ibid.* p. 75.

⁴¹ *Ibid.* p. 77.

⁴² *Ibid.* p. 78.

⁴³ **Curtis G.** *The Japanese way of politics.* New York: Columbia University Press, 1988. p. 46

Valdības naudas tērēšana savas popularitātes un varas saglabāšanā nebija problēma 1950. gadu un 1960. gadu laikā, kad valsts ekonomika izjuta strauju izaugsmi. Taču jau ar 1970. gadiem, LDP partija saskarās ar problēmu, ka sabiedrības vēlmes pēc lielākām sociālajām garantijām pārsniedza finanses, ko valdība spēja gūt no nodokļu iekasēšanas. LDP nebija spējīgs atrast labu atrisinājumu šai problēmai, un Japānas ikgadējie patēriņi sāka pārsniegt tās ienākumus. Japānas budžeta deficīts sāka pakāpeniski augt, un brīdī, kad tika saredzēta potenciāla krīze, valsts ikgadējie patēriņi tika pakāpeniski samazināti un to pieaugšana pilnībā pārtraukta. 1970. gadi Japānas ekonomikā bija raksturīgi ar lēnu, bet stabilu izaugsmi. Šo lēno izaugsmi ietekmēja 1973. gada naftas krīze. Taču LDP partija veiksmīgi spēja saglabāt izaugsmi, pielietojot keinsisma ekonomikas politiku, lai stimulētu iekšzemes kopproduktu. Toties ekonomiskās izaugsmes saglabāšanas pamatā bija LDP vēlme saglabāt savu varu. Taču jau 1975. gadā, valdība uzsāka izsniegt obligācijas, jeb vērtspapīrus, lai segtu deficītu. Šī obligāciju izsniegšana jau pāris gadu laikā noveda līdz tam, ka Japānas budžeta deficīts bija pārsniedzis visu pārējo industrializēto valstu deficītu. Desmitgades beigās jau trešdaļa no valsts patēriņiem tika segti ar naudas aizņemšanos.⁴⁴

1980. gados, LDP partija drastiski mēģināja samazināt valdības patēriņu palielināšanos, zem saukļa "Finanšu nostabilizēšana bez nodokļu palielināšanas". Šī politika dažu gadu laikā bija spējīga pārtraukt augsto ikgadējo patēriņu palielināšanos, kas bija raksturīga 1970. gados. Jau 1982. gadā patēriņu pieaugums bija pilnībā samazināts. Turpmākā LDP politika sastāvēja no administratīvām reformām, privatizācijas palielināšanu un valsts samazinātu iesaistību ekonomikā. LDP partija bija spējīga pārliecināt Japānas iedzīvotājus par pozitīvajiem efektiem, ko sniedz samazināta valdības ietekme ekonomikā. Taču ātri vien tā nonāca zem smagas kritikas par tās vēlmēm ieviest tirdzniecības nodokli, lai gan LDP partija solīja nepacelt vai neievieš jaunus nodokļus. Arī ASV izteica savu kritiku par to, ka Japānas valdība pietiekami neizmanto valsts budžetu, lai stimulētu vietējo ekonomiku. Šo pārmaiņu procesā arī pati LDP partija mainījās, tā samazināja savu interesi atbalstīt zemnieku un lauku iedzīvotāju intereses, tā vietā pievēršot savu uzmanību uzņēmējdarbības atbalstam. Šīs pārmaiņas un ekonomiskā stagnācija 1990. gados noveda līdz pirmajai reizei kopš Japānas neatkarības atgūšanas, kad LDP partija zaudēja savu ilglaicīgo dominanci.⁴⁵

⁴⁴ *Ibid.*, p. 47.

⁴⁵ **Curtis G.** *The Japanese way of politics.* New York: Columbia University Press, 1988 p. 48.

2.1 Japānas pēckara nacionālisms un atzinības meklējumi

Pirmajā nodaļā autors apskatīja, kā izpaudās nacionālisms pirmskara periodā un kā tas noveda Japānu konfliktā ar ASV un citiem tās kaimiņiem. Taču pēc kodolbumbu nomešanas uz Hirošimas un Nagasaki, Japānā bija jūtamas pārmaiņas, kas ietekmēja arī nacionālismu. Ar imperatora ietekmes samazināšanos, nacionālisms sāka iegūt jaunu formu. Šo jauno nacionālismu varētu dēvēt par Tehnoloģisko nacionālismu, jo tā pamatā bija idejas par tautas kopējo tieksanos pēc ekonomiskās izaugsmes caur zinātnes un tehnoloģiju attīstību.

Japānā ir izpausts viedoklis, ka karš ar ASV ir bijis noderīgu Japānas pārejai uz zinātniski-tehnoloģisko nacionālismu. Neilgi pēc imperatora Hirohito (裕仁 *Hirohito* 1901-1989) padošanās runas 1945. gada 15. augustā, premjerministrs Suzuki Kantaro (鈴木 貫太郎 *Suzuki Kantarō* 1868-1948) aicināja Japānas iedzīvotājus būvēt jaunu Japānu, kas koncentrētos uz zinātņi un tehnoloģiju, jo kara laikā šīs lietas tika pamestas novārtā. Tajā pašā laikā politologs Nabara Šigeru (南原繁 *Nabara Shigeru* 1889-1974) aicināja izveidot jaunu nacionālo garu pēc Japānas sakāves, kas Japānu padarītu par valsti, kas apvieno sevī kultūru, mieru un demokrātiju. Kara sekas ļoti ietekmēja to, kā japāņi skatījās uz zinātņi. Sāka rasties izpratne par to, ka zinātņe un tehnoloģija vedīs Japānu ceļā uz ilglaicīgu un strauju ekonomisko attīstību; šāda veida izpratne bija redzama arī pēc kara Vācijā, kur cilvēki jutās pievilti. Tāpēc daudzi japāņi sāka skatīties uz nākotņi nevis caur pagātņes kļūdām; šo nostāju atbalstīja abi politiskie flangi, kas vēlējas izvairīties no atbildības par karā nodarīto. Taču īpatņējākais aspekts šajā tieksmē pēc tehnoloģiskā progresa ir tas, ka Japāna, lai gan tā cieta no kodolieročiem, turpināja atbalstīt kodoltehnoloģijas attīstību.⁴⁶

Periodā no 1945. gada līdz 1949. gadam, publikācijas par kodolieroču ietekmi uz Nagasaki un Hirošimu tika rupīgi cenzētas. Japānas tauta tikai ar 1951. un 1952. gadu bija spējīga uzzināt par atombumbas nodarītajām šausmām. Šī ilglaicīga cenzūra informācijā par kodolieročiem pastiprināja japāņu nepatiku pret tiem, taču vienlaikus tehnoloģiskās un zinātniskās attīstības nolūkos, Japāna turpināja tiekties pēc kodolenerģijas pielietošanas. Iemesls kodolenerģijas izmantošanā lielākoties balstās uz izejmateriālu trūkumu un pārāpdzīvotību Japānā. Kā arī politiskā ziņā Japāna uzskatīja, ka dēļ atombumbu nomešanas, Japāna kļuva par cietēju karā, nevis agresoru, un tāpēc tai bija tiesība pielietot kodolenerģiju

⁴⁶ Morris L. *Japan on Display: Photography and the Emperor*, Baltimore: Routledge, 2006 p. 109-110

attīstības nolūkos. Uzskatīdama, ka citām valstīm vajadzētu atbalstīt Japānu miermīlīgā kodolenerģijas pielietošanā. Šie centieni izveidot pozitīvu viedokli par kodolenerģiju Japāna bija lielākoties veiksmīgi, jo arī ASV nolēma palīdzēt Japānai sasniegt savu mērķi. Tāpēc 1957. gadā tika izveidota Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra, lai veicinātu miermīlīgu kodolenerģijas izmantošanu un ierobežotu kodolieroču izplatīšanos. 1955. gadā Tokija tika atklāta izstāde par “Miermīlīgo atomu”. Lielākā daļa no apmeklētājiem bija studenti, kas izpaua viedokli par to, ka kodolenerģija būs spējīga palielināt cilvēces labklājību. Šādā veidā Japānas valdība bija spējīga ietekmēt tās iedzīvotāju tieksmi pēc attīstības. Šī tieksme un tās rezultāti ir saskatāmi arī mūsdienās, jo Japāna ir viena no attīstītākajām un modernākajām valstī pasaulē.⁴⁷

Šis jaunais nacionālisma paveids kopā ar Japānas tieksmi pēc atzinības izpaudās divos veidos. (1) Vēlme gūt atzinību no citām pasaules valstīm par tās tieksmi saglabāt mieru un labklājību (2) Japānas valdības sūtītā palīdzība Āzijas valstīm, kā arī Japānas mēģinājumi kļūt par balsi, kas pārstāv visu Āziju G7 un G8 samitos, ir veidi kā izpaužas šī atzinības politika.⁴⁸

Taču, 21. gadsimtā, Japāna nav vienīgā demokrātiskā, un ekonomiski attīstītā valsts Āzijā, lai gan šīs valstis nevarētu salīdzināt sevi ekonomiskajā stabilitātē ar Japānu, tas neapstādina tās no turpmākas izaugsmes un mēģinājumiem izcīnīt savas politiskās intereses. Šādā mūsdienu laikmetā Japānas ietekme un politika nevar palikt nemainīga, kas nozīme, ka Japānas atzinības politikā ir pienācis pārmaiņu laiks.⁴⁹

Pirmo reizi vēsturē Japānai būs nepieciešams sevi pielīdzināt un saistīt ar citām Āzijas valstīm. Taču šāda ietekmes maiņa Āzijā ceļ jautājumu par to vai pārējās Āzijas valstis vēlēšies, lai pagātnes varas hierarhija paliek tāda pati, vai arī tās pretosies tai, lai mainītu to.⁵⁰

Izņemot Japānu un Dienvidkoreju, neviena cita Āzijas valsts nav parakstījusi aizsardzības līgumus ar ASV. Kā arī, izņemot Japānu, Dienvidkoreju un Singapūru, pārējās Āzijas valstis vēl joprojām skaitās kā valstis, kas vēl nav pilnībā attīstījušās gan ekonomiski, gan arī politiski. Šādā gadījumā, ja Japāna veidotu sadarbības ar citām Āzijas valstīm, tām būtu nepieciešams sadarboties ar Japānu kā līderi, lai sasniegtu turpmāku

⁴⁷ *Ibid.* p. 115-117.

⁴⁶ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013. p. 55.

⁴⁷ *Ibid.* p. 55.

⁴⁸ *Ibid.* p. 55.

Tāpēc Japāna savā politikā ar Āzijas valstīm bieži vien pielieto atvainošanas kā veidu, lai mazinātu saspringumu. Lai gan mūsdienās atvainošanās jautājums ir diezgan zināms, diplomātiski šie nodarītie noziegumi kļuva par diplomātisku problēmu tikai ap 1980. gadiem un 1990. gadiem, ilgi pēc Otrā pasaules kara beigām un kādu laiku pēc diplomātisko attiecību normalizācijas starp Japānu, Ķīnu un Dienvidkoreju. Diplomātiskas attiecības Japāna ar Koreju atsāka 1965. gadā un ar Ķīnu 1972. gadā.⁵¹

Ar diplomātisko saikņu atjaunošanu, Japāna sarunās ar abām valstīm izteica netiešus un neskaidrus apliecinājumus par Japānas nodarīto, kas neļāva cietušajām pusēm saprast, kas tieši atvainojās par nodarīto un vai pārējā Japānas tauta arī izjūt šo nožēlu. Taču 1995. gadā tika izvirzīta *murajamas* deklarācija, kas tika nosaukt tā laika premjerministra Murajamas Tomiči (村山 富市 *Murayama Tomiichi 1924-*) vārdā. Šī deklarācija tika veidota kā piemiņa 50. gadadienai kopš Otrā pasaules kara beigām.⁵²

“Konkrētā laika periodā, ne pārāk senā pagātnē, Japāna kā valsts maldīgi sekoja nacionālisma politikai, kas raisīja milzu ciešanas. Šī politika noveda līdz tam, ka cieta paši japāņi, un caur Japānas koloniālo pārvaldi un tās agresiju, radīja ciešanas un bojājumus nevainīgiem cilvēkiem, lielākie no bojājumiem tika radīti Āzijas valstīm. Ar cerību, ka nākotnē nekas tāds neatkārtosies, es, cilvēcīgā garā, pieņemu šo neapstrīdamo vēstures faktu un izpaužu dziļu nožēlu un izsaku sirsnīgu atvainošanos. Un kā Japānas premjerministrs, vēlos arī izteikt dziļu sēru sajūtu par visiem upuriem gan mājās, gan arī ārzemēs”⁵³

Taču šī deklarācija pilnībā nepalīdzēja remdēt rūgtumu, ko Ķīnieši un Dienvidkorejieši jūt pret Japānas nodarīto. Taču abas valstis mūsdienās nav politiski spiedušas, Japānai konkrētāk atvainoties par nodarīto, jo, ņemot vērā nozīmi, abu valstu attiecībām ar Japānu, atvainošanas politika nav galvenā. Ķīnas gadījumā, laikā, kad tā jutās apdraudēta PSRS dēļ, tā deva priekšroku labām attiecībām ar Japānu. Tas pats ir saskatāms Dienvidkorejas gadījumā, jo tās vēlme uzturēt labas attiecības ar Japānu ir kā pretstats Ziemeļkorejas problēmai.⁵⁴

Taču, atvainošanās pieprasījumi kļūs aktuālāki, kad Ķīna un Dienvidkoreja nebūs tik satrauktas ar šāda veida problēmā, kas šobrīd ir ļoti redzams, Ķīnai vairs nav PSRS drauds, tā

⁵¹ *Ibid.* p. 56.

⁵² *Ibid.* p. 57.

⁵³ *Ibid.* p. 58.

⁵⁴ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013. p. 55-56.

pati ir kļuvusi par vienu no ekonomiski spēcīgākajām valstīm pasaulē un Dienvidkorejai palīdz fakts, ka tā vada miera sarunas ar Ziemeļkoreju, kurās piedalās arī ASV pārstāvji. Šo notikumu dēļ, abām valstīm ir iespējams koncentrēties vairāk uz to starptautisko reputāciju un to cīņu par starptautisku atzinību kā pasaules lielvalstis. Šī iemesla dēļ, Ķīna un Dienvidkoreja var sākt pieprasīt Japānai dziļāku un tiešāku atvainošanos.⁵⁵

Lai gan šī ir liela problēma, kas raisa saspringtas diplomātiskās attiecības, Japānai ir vēl viena lieta, kas tai ir jāapstiprina, ja tā vēlas būt uzskatīta kā ekonomiski spēcīga, demokrātisku ideju aizstāvoša lielvalsts Āzijā. Japānai ir nepieciešams pieņemt un atzīt tās dalību citu valstu iekarošanā un demokrātisko procesu izbojāšanā citās Āzijas valstīs Otrā pasaules kara laikā. Ne tikai atzīt, bet arī izpaust nožēlu par nodarīto. Šī neatvainošānās ārpolitikā ir kļuvusi par lielu iekšpolitikas problēmu.⁵⁶

Kāpēc tā? Pamatā šai nevēlēšanai atvainoties vai arī neskaidru atvainošanos izpaušanai ir fakts, ka Japānas valdība kopš neatkarības iegūšanas no ASV ir sastāvējusi dominanti no LDP partijas pārstāvjiem (自由民主党, *Jijū-Minšutō*, *Japānas liberāldemokrātiskā partija*), kuras sastāvā tika iekļauti arī bijušie kara noziedznieki, kas nevēlējās noliegt kara laikā nodarītos noziegumus.⁵⁷

2.2 No Japānas izolācijas uz jauno ārpolitiku

Japānai pēc 1945. gada bija nepieciešams atjaunot visas savas starptautiskās saistības. Kad ASV okupācijai pienāca gals, Japāna atklāja, ka tā vairs nav konkurētspējīga ar citām pasaules valstīm. Japānas bija atkarīga no ārzemju resursiem un blakus esošo valstu labklājības, jo tai vienmēr ir bijusi nepieciešamība lielāko daļu no resursiem importēt no citām valstīm. Vēlme atgriezt savu pasaules lielvalsts statusu kļuva par lielāko motīvu Japānas politikā gan iekšēji, gan ārēji. Tāpēc tehnoloģiskā attīstība un sadarbība ar Rietumiem Japānai ir bijusi ļoti svarīga kopš okupācijas beigām.⁵⁸

Pirmais mērķis Japānai bija izvilkt sevi no ekonomiskā sabrukuma un atjaunot attiecības ar citām pasaules valstīm. Pēc ekonomiskās krīzes apturēšanas, Japāna piesardzīgi pievērsās savu starptautisko attiecību paplašināšanai. Sākotnēji šīs attiecības bija balstītas tikai uz

⁵⁵ *Ibid.*, p. 57.

⁵⁶ *Ibid.*, p. 57-58.

⁵⁷ *Ibid.*, p. 56.

⁵⁸ **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics*. New York: Routledge, 2009. p. 216.

abpusēju tirdzniecību. Šāda veida politiku, Japāna nosauca par “*Seikei bunri*” (政経分離 *seikei bunri*) taktiku jeb politikas atdalīšana no ekonomikas taktiku, caur kuru tik mēģināts izveidot stabilas ekonomiskās attiecības ar cerību, ka nākotnē tas novedīs līdz abpusējām ekonomiskām un politiskām interesēm Āzijā.⁵⁹ Pirmās šādas attiecības Āzijā bija ar Taivānu 1952. gadā. Lai gan varētu padomāt, ka Taivāna pieprasītu reparācijas par kara laikā nodarīto, tās netika izmaksātas, tā vietā Japāna veica lielas investīcijas Taivānas ekonomikā reparāciju vietā. Turpmākajos gados, Japānas un Taivānas tirdzniecība strauji pieauga. Reparācijas tika izmaksātas dažām valstīm, piemēram, Birmai 1954. gadā, tajā pašā laikā ar citām no Japānas agresijas cietušajām valstīm tika noslēgti līgumi par dažādu izejmateriālu piegādāšanu reparāciju vietā. Valstis kas piekrita šiem līgumiem ir- Filipīnas 1956. gadā, Indonēzija 1958, Laosa un Kambodža 1959. gadā, Taizeme 1962. gadā un Dienvidkoreja 1965. gadā.⁶⁰ Kā redzams, šāda veida politiku Japāna izmantoja bieži, tāpēc nevienai no cietušajām valstīm nekad īsti nav izmaksātas reparācijas, tikai tirdzniecības līgumi, kas Japānas uzskatā ir pietiekami. Lai gan realitātē situācija ir pilnīgi pretēja, jo šīs valstis nekad dēļ šī iemesla nav saņēmušas oficiālu atvainošanu no Japānas valdības. Tāpēc arī pēc ilgiem gadiem ar tirgošanos un attiecību atjaunošanu pēc Otrā pasaules kara, citu Āzijas valstu viedoklis par Japānu nav tas labākais un bieži vien tiek izteiktas bažas un aizdomas par Japānas valdības rīcībām Āzijā. Tomēr lielāka daļa no šīm valstīm turpina tirgoties un paplašināt savas attiecības ar Japānu, jo bieži vien lai gan šīs valstis negatīvi skatās uz Japānu, tās nevar noliegt Japānas attīstību un labklājību, un vienlaikus pat apbrīno to. Nevienas no Japānas attiecībām Āzijā nevar uzskatīt par “siltām”.⁶¹ Japāna tiek turēta aizdomās par savu vēlmju uzspiešanu caur miermīlīgām attiecībām, tā kā agresīvās metodes, ko pielietoja kara laikā bija neveiksmīgas. Šajā ziņā, Japānas politiskais mērķis ir gūt lielu ekonomisko ietekmi pāri citām Āzijas valstīm, tādējādi gūstot ietekmi arī pār šo valstu politiku. Aizdomas ir atklāti parādītas, kad Japāna caur rīcību vai izteikto ir aizskārusi kara laika ienaidniekus. Attiecībās ar valstīm kā Ziemeļkoreja, Japānas attiecības ir sarežģītas ne tikai dēļ Otrā pasaules kara sekām, bet arī dēļ Japānas attiecībām ar ASV un Dienvidkoreju. Viena no lietām, kas vienmēr izraisa ārzemju jutīgumu un aizdomas ir Japānas attieksme pret okupētajām valstīm kara laikā, tik īpaši, ja tiek uzzināts par nepatiesu vēstures grāmatu izmaiņu. 1982. gadā, lai samazinātu kara negatīvo ietekmi uz japāņu lepnumu, vēstures grāmatās tika mainīti daži vārdi, kas samazinātu karā nodarīto noziegumu nopietnību.⁶²

⁵⁹ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013. p. 157.

⁶⁰ **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009. p. 216.

⁶¹ *Ibid.* p. 217

⁶² yes

Japānas militāras rīcības 1930. gadu laikā, ar izglītības ministrijas atbalstu, tika aprakstītas nevis kā agresija, bet gan kā progress uz priekšu. Ķīnieši aprakstīja šo kā bezkaunīgu rīcību, ar mērķi mainīt realitātes notikumu patiesumu, sniedzot Japānai nākotnē iespēju pat pilnība noliegt karā nodarītās nežēlības un kara noziegumus.⁶³

Taču naidis pret Japānu nav balstīts tikai uz pagātnē nodarīto un nacionālismu. Japāna, tirgojoties ar citām valstīm, tik īpaši Āzijas, pielieto tirdzniecības metodes, kas ir labvēlīgākas Japānai, nevis valstij, ar kuru tiek veikta tirdzniecība. Piemēram, tirdzniecībā ar Malaiziju, Japāna pielieto protekcionisma metodes, lai aizsargātu Japānas ne tik ražīgās industrijas un lauksaimniecības produkciju. Tikai izejmateriāliem netiek uzlikti tarifi, kad tie tiek sūtīti uz Japānu, taču lietas kā drēbes un cita produkcija tiek aplikta ar tarifiem un citiem aizliegumiem, kas padara tirgošanos apgrūtinātu. Japānas nevēlēšanās ielaist daudzus ārzemju produktus valstī nozīmē, ka citas valstis nespēj tik ļoti iesaistīties tirdzniecībā un Japānas patērētāji maksā dārgākas cenas par produktiem.⁶⁴

Iepriekš minētā politika, ko izpauž Japānas valdība, precīzāk LDP partija,, ir sasniegusi savu mērķi valsts iedzīvotāju lepnuma palielināšanā. Ar Japānas ietekmes palielināšanos pasaules politikā arī tās iedzīvotāji sāk sevi uzskatīt par pārākiem. 1953. gadā tikai 20% no iedzīvotājiem uzskatīja sevi par pārākiem salīdzinājumā ar rietumniekiem, kamēr 28% uzskatīja sevi par mazvērtīgākiem. Taču 1968. gadā, jau 48% uzskatīja, ka Japāņi ir pārāki par citiem un tikai 11% uzskatīja pretēji. Šāds pārākuma viedoklis ir saskatāms, tirgojoties arī ar Japānas lielāko sabiedroto ASV. ASV kompānijas ir sūdzējušās, ka ir ļoti sarežģīti tirgoties un izveidot firmu Japāna, Japānu atbilde šim bija, ka šīm kompānijām vienkārši kārtīgāk jāmeģina. Šī komentāra pamatā ir viedoklis, ka amerikāņi ir slinki. Šāda veida politikas izpaušmes Japāna ir veids, kā novelt vainu uz citām valstīm, tikmēr attaisnojot sevi no jebkādas atbildības.⁶⁵

Lai gan iepriekš minētie notikumi, principi un idejas ietekmēja Japānas ārpolitiku arī pēc neatkarības atgūšanas, Japānas rīcības nebija balstītas uz nekādas konkrētas ārpolitikas doktrīnas. Tikai 1970. gadu sākumā Japāna uzsāka savas ārlietu politikas izveidi. Pirms šī Japāna savas ārlietu rīcības izpildīja ASV ēnā. Kā sabiedrotais aukstā kara laikā Japānai bija maz iespēju neatkarīgi ietekmēt politiku Āzijā. No Korejas kara līdz pat Vjetnamas kara beigām, Japānai bija nepieciešams sastrādāties ar ASV un tās dominanci Āzijas politikā. Taču tas sāka mainīties ar ASV prezidenta Ričarda Niksona (1913-1994) doktrīnu, kas noteica atkāpšanos no

⁶³ **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009. p. 217-218.

⁶⁴ *Ibid.* p. 218.

⁶⁵ *Ibid.* p. 218

Vjetnamas tādējādi samazinot arī tiešo ASV ietekmi uz Āzijas politiku.⁶⁶ Papildus šim, ASV atgriezta Japānai Okinavas salu, kas starp abām valstīm bija ilgi radījis domstarpības. Ar ASV atkāpšanos no Vjetnamas un centieniem uzlabot attiecības ar Ķīnu, Japānai tika sniegtas jaunas iespējas ārlietu politikā un tādējādi arī iespēja neatkarīgi tiekties pēc savām vēlmēm. 1985. gadā Japāna sāka pievērst lielāku interesi Apvienoto Nāciju darbībā un politikā. Japāna palielināja savu interesi un vēlmi iesaistīties pasaules kārtības ietekmē, kā arī vēlējās palielināt japāņu skaitu, kas strādā Apvienotajās Nācijās, tik īpaši augsta ranga amatos. Āzijas kontekstā šī vēlme izpaudās 1988. gadā, kad Japānas premjerministrs Noburo Takešita (竹下 登 *Noburo Takeshita* 1924-2000) ierosināja sanākumi saistībā ar Kambodžas-Vjetnamas karu un nākamajā gadā uzsāka tiešu politisku iesaistību konfliktā.⁶⁷

2.3 Japānas ekonomiskās attiecības un aizsardzības politika

Ar Japānas ekonomisko izaugsmi, tās vēlme iesaistīties starptautiskajā politikā palielinājās. Taču šīs vēlmes lielākoties ir izpaudušās caur ekonomisko ietekmi. Piemēram, palielinātā ietekme Starptautiskajā Valūtas fondā un Pasaules bankā. Pirms Ķīnas ietekmes palielināšanās 21. gadsimtā, Japāna bija otrajā vietā aiz ASV pēc ieguldījuma ANO. Lai gan ar 1970. gadiem Japāna arvien vairāk iesaistījās starptautiskajā politikā, tās ārlietu politika nekad nav bijusi balstīta uz konkrētu doktrīnu. Šī ārlietu politika, kas daudzām pasaules valstīm nav izprotama, rada problēmas attiecības ar Japānu. Šīs problēmas ir sastopamas arī ar tā laika Japānas lielāko sabiedroto, ASV iedrošinot Japānu iesaistīties starptautiskajā politikā, radīja politiskās domstarpības starp abām valstīm. Neatkarīga un ekonomiski spēcīgā Japāna ne tikai bija gatava izpaust savu ietekmi, bet šī ietekme bieži vien bija pretēja ASV.⁶⁸

Viena no īpatnējākajām lietām par Japānas pēc kara ārlietu politiku bija tās minimāla izpausme. Protams, tā bija jūtama pasaules politikā, taču lielākoties ekonomiski. Šī pamatā ir tā laika Japānas iedzīvotāju interese ekonomiskajā labklājībā, nevis ārlietu politikā. Taču ar laiku nacionālisma sentimentu Japāna ir palielinājis un spiediens pēc agresīvākās ārlietu politikas arī ir jūtams. 1980. gados, un turpmāk, pasaules politiskā

⁶⁶ **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009. p. 224-225.

⁶⁷ *Ibid.* p. 225.

⁶⁸ **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009. p. 238.

situācija sāka mainīties un Japānai palika grūtāk balstīt sava attiecība, ar pasaules valstīm, tikai uz ekonomiskām saiknēm. Taču šīs pārmaiņas vairāk bija jūtamas pēc 1991. gada, kad beidzās aukstais karš un izveidojās jauni politiskie bloki.⁶⁹

Papildu aspekts, kas ietekmē Japānas ekonomisko nostāju un politiku ir privātais sektors. Japānas gadījumā šī kompāniju ietekme uz ārpolitiku izpaužas caur Japānas valdības ārvalstu atbalsta aģentūrām.⁷⁰ Šīs aģentūras Japānā balstās uz trīs galvenajiem motīviem. Pirmais no tiem ir ekonomiskās attīstības potenciāls. Japānas gadījumā tās atkarība no ārvalstu izejmateriāliem un nespēja ietekmēt politiku caur militāro varu, piespiež Japānai pēc iespējas vairāk sadarboties finansiāli ar citām valstīm. Tāpēc ir ļoti grūti atšķirt, kas Japānas gadījumā ir parasta tirdzniecība un kas ir stratēģiska resursu apmaiņa, lai nodrošinātu politisko stabilitāti.⁷¹

Japānas atbalsta aģentūras radās no Japānas pēc kara reparāciju politikas, kas tai bija ar Taivānu, un Indoķīnas valstīm. Šīs reparācijas izpaudās kā investīcijas šo valstu attīstībā, un vēlāk pieļāva arī politisko attiecību attīstību. 1970. gados šīs atbalstu aģentūras spēlēja lielu lomu Japānas resursu politikā, kuras pamatā bija finansiālā atbalsta izsniegšana valstīm kuras ir gatavas Japānai labvēlīgos apstākļos tirgoties ar tās industrijai nepieciešamajiem izejmateriāliem. Un kopš 1980. gadiem Japānas internacionālas tirdzniecības un industrijas ministrija (通商産業省 *Tsūshō-sangyō-shō*) atbalstīja centienus apvienot ārzemju pabalstu izsniegšanu, tirdzniecību un investīcijas, lai veiksmīgi pārvietotu Japānas stagnējošo industriju uz citām nabadzīgākām Austrumāzijas valstīm. Šī mērķa sasniegšanā lielu ietekmi izpauž arī Japānas privātais sektors. Tāpēc šī politika izpauž komerciālas tendences, kas ir vērstas uz Japānas firmu labklājību pirms citu valstu kompānijām. Šai politikai pievienojās arī raizes par drošību. Lai nodrošinātu Rietumu sabiedroto stabilitāti Aukstā kara laikā, Japāna sniedza finansiālo atbalstu arī valstīm ārpus Austrumāzijas. Ar šo Japāna bija spējīga pierādīt savam lielākajam sabiedrotajam ASV, ka Japāna ir gatava atbalstīt Rietumus. Šī politika turpināja

⁶⁹ *Ibid.*, p. 239.

⁷⁰ **Douglas A. Belle V, Rioux S. J. Potter M. D.** *Media, Bureaucracies and Foreign Aid: A Comparative Analysis of the United States, the United Kingdom, Canada, France and Japan.* New York: Palgrave Macmillan. 2004. p. 81.

⁷¹ *Ibid.* p. 82.

attīstīties arī 1990. gados, kad pasaules politiskā situācija strauji mainījās dēļ PSRS sabrukuma.⁷²

1952. gadā Japānas nacionālā policijas rezerve (警察予備隊 *Keisatsu Yobitai* 1950-1954) tika nosaukta par Nacionālās aizsardzības spēkiem. Un 1954. gadā ar Aizsardzības ministrijas izveidi, Japāna uzsāka palielināt pašaizsardzības spēku militāro potenciālo un pēdējo reizi mainīja tās nosaukumu no Nacionālās aizsardzības spēkiem uz Japānas pašaizsardzības spēkiem (陸上自衛隊 *Rikujō Jieitai*). Ar šīm pārmaiņām radās viedoklis, ka Japāna pārkāpj savas konstitūcijas 9. pantu, kas aizliedz Japānai izmantot militāru spēku. Taču ar Japānas tuvumu Korejai, kurā šajā laikā notika militārs konflikts, Japānas iedzīvotāji apzinājās, ka tai ir nepieciešams aizsargāties. Taču Japānas publika izpauda lielu nepatiku pret jebkāda veida militāro agresiju. Kopā ar sagrāvi un apkaunojumu, ko Japānas tauta izjuta dēļ sakāves Otrajā pasaules karā, Pacifisms kļuva par daļu no japāņu kulturālas identitātes⁷³ Papildu pierādījumi, šim pacifismam, kas ir pārņēmis Japānas sabiedrību ir notikumi 1955. gadā. Ičiro Hatojamas (鳩山 一郎 *Hatoyama Ichirō* 1883-1959) valdība vēlējas pārmainīt konstitūcijas 9. pantu, taču Japānas sociālistu partijas (日本社会党 *Nippon shakai-tō* 1945-1996) labējais un kreisais flangš apvienojās, lai apstādinātu šo mēģinājumu. Tas viņiem izdevās uzvarot vairāk nekā 1/3 no balsīm balsojumā par pārmaiņu. Japānas konstitūcija ne reizi nav mainīta kopš tās izveides 1947. gadā. Pēc šī neizdevušās mēģinājuma mainīt konstitūciju, turpmākās valdības nav mēģinājušas to mainīt, tā vietā katra valdība ir mēģinājusi interpretēt konstitūcijas nozīmi pēc tā laika nepieciešamībām. Tā rezultāta ir radusies ar vien plašāka interpretācija vārdiem kā “pašaizsardzība” un “uzbrukums”. Kas tika uzskatīts par agresiju vienā valdībā, varēja nozīmēt kaut ko pilnīgi citu nākamajā valdībā. Šī interpretācijas maiņa ir saskatāma intervijā ar aizsardzības ministru Tošio Kimura (木村 俊夫 *Kimura Toshio* 1909-1983), kuram tika prasīts, kas būtu uzskatāms par karošanas potenciālu un aizliegts zem konstitūcijas, Viņa atbilde bija, ka reaktīvās lidmašīnas tiktu uzskatītas par karošanas potenciālu. Taču ar 1980. gadiem Japānas aizsardzības spēku arsenāla bija atrodamas vairākas amerikāņu F-15 iznīcinātāji. Vēl viens piemērs konstitūcijas interpretācijas maiņā bija 1967. gadā ieviestais “Trīs kodolenerģijas

⁷² Douglas A. Belle V, Rioux S. J. Potter M. D. *Media, Bureaucracies and Foreign Aid: A Comparative Analysis of the United States, the United Kingdom, Canada, France and Japan*. New York: Palgrave Macmillan. 2004. p. 83.

⁷³ Cooney J. K. *Japan's Foreign Policy: A Quest for Normalcy*, London: Routledge, 2002. p. 47.

principi”(非核三原則 *Hikaku San Gensoku*). Japāna apsolīja, ka tai nekad nepiederēs kodolieroči, tā neražos tos un nepieļaus to ieviešanu Japānā. Taču kas nav tik ļoti zināms ir fakts, ka 1959. gada 12. martā, premjerministrs Nobusuke Kiši (岸信介 *Kishi Nobosuke* 1896-1987) uzrunāja valdību saistībā ar kodolieročiem. Izsakot viedokli, ka Japānas valdība negrasās glabāt kodolieročus, taču balstoties uz konstitūcijas interpretāciju, nekas neapstādina Japānu no neliela daudzuma kodolieroču uzglabāšanu paš aizsardzības nolūkos. Nedēļu vēlāk Kiši valdība izdeva savu oficiālo nostāju.⁷⁴

Gadījumā, ja Japānai tiek uzbrukts ar raķetēm un tai nav citu aizsardzības iespēju, pretuzbrukums ienaidnieku bāzēm ir attaisnojams, balstoties uz paš aizsardzības principiem. Ar paš aizsardzības tiesībām kā neatkarīga valsts, Japāna, neņemot vērā rakstīto konstitūcijā, negrasās agresijas laikā neko nedarīt un gaidīt savu nāvi.⁷⁵

Ar katru 9. panta interpretācijas maiņu un paplašināšanu, pretošanās no kreisā flanga partijām un pilsoņiem palielinājās, apstrīdot šo maiņu likumību. Taču Japānas augstākā tiesa ir turpinājusi atbalstīt šīs pārmaiņas. Zemākas instances tiesās, laiku pa laikam ir apsūdzējušas pārmaiņas 9. panta interpretācijā par nelikumīgām, taču visas šīs apsūdzības ir bijušas noraidītas Japānas augstākajā tiesā (最高裁判所 *Saikō-Saibansho*). Tika veikti centieni, veidojot Japānas jauno konstitūciju, atdalīt Tiesu varu no izpildvaras, bet tie lielākoties bija neveiksmīgi. Tāpēc Japānas augstākā tiesa nav mēģinājusi iesaistīties sevi problēmas, kas saistītas ar konstitūciju. Radot iespēju Japānas valdībai gūt brīvu varu pār konstitūciju un tās interpretāciju. Konservatīvā LDP partija valdīja Japānu no 1958. gada līdz 1993. gadam bez pārtraukuma un tikai šī partija ir bijusi atbildīga par 9. panta interpretācijas maiņu.⁷⁶

⁷⁴ Cooney J. K. *Japan's Foreign Policy: A Quest for Normalcy*, London: Routledge, 2002 p. 48

⁷⁵ *Ibid.* p. 49.

⁷⁶ Cooney J. K. *Japan's Foreign Policy: A Quest for Normalcy*, London: Routledge, 2002 p. 48.

3. Jošidas doktrīnas iespaids uz Japānas attiecībām ar Austrumāzijas valstīm

Kā būs saskatāms, tuvāk izpētot Japānas attiecības ar Austrumāzijas valstīm, Japāna nav bijusi gatava piekāpties nevienai valstij, tā vietā izvēlas nostādīt sevi kā līderi. Lai nostādītu sevi kā līderi Āzijā, Japāna attiecībās ar citām Austrumāzijas valstīm pielietoja taktikas kā "Sekei Bunri", kuras mērķis bija atdalīt politiskās attiecības no ekonomiskajām. Jo lai gan Japāna vēlējās gūt arī politisko dominanci Āzijā, tās noziedzīgā vēsture Otrā pasaules kara laikā, apgrūtināja šo ambīciju sasniegšanu. Kā arī lai samazinātu citu valstu kritiku pret Japānu, par tās vēsturi, pēc kara periodā Japāna izvirzīja sevi kā valsti, kas vēlas būt starpniece miermīlīgu attiecību uzturēšanā.

Viens no LDP partijas dibinātājiem bija premjerministrs Šigeru Jošida (吉田 茂 *Yoshida Shigeru* 1885-1954). Jošida bija arī viens no pirmajiem, kas saprata, ka 9. pantu ir iespējams izmantot Japānas labad. Ar ASV karaspēka bāzēm Japānā un aizsardzību, ko sniedza ASV "kodolieroču lietussargs", Japāna bija vairāk spējīga pievērsties ekonomiskajai izaugsmei, bez papildu izmaksām militārajā sektorā. Šī koncentrēšanās uz strauju ekonomisko izaugsmi tika nosaukta par "Jošidas doktrīnu", un pieļāva Japānai brīvi tirgoties aukstā kara laikā. Japānai bija nepieciešams tikai minimāli atbalstīt savu paš aizsardzības potenciālu, lai apmierinātu ASV prasības un lielākoties arī sekoja ASV vadītajai ārlietu politikai.⁷⁷

Šīs sadarbības pamatā bija 1952. gadā noslēgtais "Japānas-ASV aizsardzības līgums" (日本国とアメリカ合衆国との間の安全保障条約 *Nipponkoku to Amerikagasshūkoku to no aida no hoshōjōyaku*). Pirmo reizi šis līgums tika parakstīts 1952. gadā un vēlreiz pār pārskatīts un parakstīts 1960. gadā. Lai gan 1960. gadā versija tiek uzskatīta par pārskatu, tā salīdzinājumā ar 1952. gada versiju ir pilnīgi cits līgums. 1952. gada versija atļāva ASV pilnu brīvību sava karaspēka izvietojumā Japānas teritorijā. 1960. gada versijā ASV bija nepieciešama Japānas piekrišana šajā ziņā, kas padarīja šo līguma versiju vienlīdzīgāku. Japānas-ASV aizsardzības līgums ir Japānas vienīgā oficiālā militārā alianse, kas padara ASV par vienīgo Japānas oficiālo sabiedroto. Tāpēc šī aizsardzības līguma nozīme miera saglabāšanai Klusajā okeāna ir pielīdzināma NATO. Papildus šis līgums palīdz novērst bailes

⁷⁷ Cooney J. K. *Japan's Foreign Policy: A Quest for Normalcy*, London: Routledge, 2002. p. 49.

par Japānas potenciālo remilitarizāciju, tik īpaši starp valstīm, kas cieta no Japānas agresijas Otrā pasaules kara laikā.⁷⁸

Svarīgi ir arī izprast ASV ietekmi uz Japānas pašaizsardzības spēkiem un to attīstību. Japānas politiķi ir bijuši spējīgi attaisnot daudzas pārdrošas rīcības saistība ar pārmaiņām aizsardzības spēkos, balstoties uz ASV spiedienu. ASV spiediens tiek saukts par *Gaiacu* (外圧 *Gaiatsu*), jeb burtiski tulkojot “Spiediens, kas nāk no ārpuses” un šis termins bieži tiek izmantots avīzēs. Papildus tam Japānas valdība bieži to izmanto kā attaisnojumu pārmaiņām tās aizsardzības un drošības politikā, sakot, ka ASV lika mums to darīt. Aukstā kara laikā, kad sasprindzinājums starp ASV un PSRS palielinājās, ASV “lika” Japānai darīt arvien vairāk un vairāk saistība ar tās aizsardzību. Pat ar 1% no IKP limita, kas bija nostādīts aizsardzības izmaksām, Japānas ekonomiskā izaugsme pieļāva Japānas aizsardzības spēku budžetam kļūt par trešo lielāko pasaulē ap 1990. gadu. Lai gan ar 21. gadsimtu citas valstis ir pārsējušas Japānu militārā budžeta izmaksās, piemēram, Ķīna. Japānas armija turpina būt viena no modernākajām pasaulē. Pārsteidzošākais ir tas, ka šie sasniegumi ir sasniegti valstī, kurai nav bijusi paredzēta armija, flote un gaisa spēki. LDP partija ir bijusi pārsteidzoši spējīga pārmainīt konstitūcijas interpretāciju un izveidot modernu un spējīgu armiju, lai gan tā ir limitēta savā rīcības potenciālā. Tāpēc nevar pilnībā uzskatīt, ka Japānas konstitūcijas 9. pants ir atņēmis Japānai tās neatkarību un spēju aizsargāt savu valsti. 9. pants ir izpaudies vairāk nekā aizsardzības mehānisms pret Japānas militārās agresijas atgriešanos, jo tas nepieļauj Japānai pārsniegt noteiktos limitus, lai arī kā netiktu mainīta šī panta interpretācija.⁷⁹

3.1 Japānas-Ķīnas attiecības

1953. gadā Ķīnā bija saskatāma politiskās retorikas maiņa. Ķīnas nostāja, ka valstīm ir nepieciešams sevi iedalīt vienā no tā laika esošajiem politiskajiem blokiem: Komunisma blokam vai arī kapitālisma blokam bija neproduktīva. Tā pamatā ir daudzu neatkarību guvušo valstu vēlme palikt neitrālām. Papildu iespaids Ķīnas retorikas maiņai bija tas, ka šajā gadā nomira Josifs Staļins (Иосиф Сталин 1876-1953)⁸⁰

⁷⁸ *Ibid.* p. 50.

⁷⁹ Cooney J. K. *Japan's Foreign Policy: A Quest for Normalcy*, London: Routledge, 2002 p. 50-51.

⁸⁰ Dreyer T. J. *Middle Kingdom and Empire of the Rising Sun: Sino-Japanese Relations, Past and Present*. New York: Oxford University Press. 2016. p. 95.

Staļina nāve atļāva Ķīnai nodalīt sevi no padevīgās dabas, kas tai bija zem Staļina. 1954. gadā jaunais PSRS līderis, Ņikita Hruščovs (*Никита Хрущёв* 1894-1971) piekrita izvest karaspēku no Mandžūrijas teritorijas un apturēt PSRS izejmateriālu raktuves. Siņdzjanas provincē. Šīs rīcības bija kā PSRS jaunās nostājas parādīšana par to, ka Maskava ir beigusi savu kontroli pār Ķīnu un ka no šī brīža Ķīnas rīcības būs neatkarīgas no tās. Ķīnas jaunais mērķis bija izveidot trešo pasaules valstu sadarbību ar nolūku pretoties imperiālismam. 1955. gada Bangdungas konferencē, Ķīna izteica savu jauno nostāju ar nosaukumu “Pieci principi miermīlīgai līdzāspastāvēšanai”. Šajos principos tika noteikts, ka Ķīna neietekmēs citu valstu politiku un vēlās miermīlīgi sadzīvot ar citām valstīm. Taču vienlaikus izteica savu nostāju, ka Ķīna aizstāvēs Āzijas valstis no ASV un tās sabiedroto agresivitātes. Lai gan šī nostāja nedaudz noslāpēja spriedzi starp Ķīnu un Japānu, Japānas politiķi turpināja izteikt bažas par Ķīnas potenciālo iesaistību Japānas kreisā flanga politikā. Šīm bažām bija pamats, jo kreisā flanga protesti Japānā ar 1954. gadu palielinājās. Protestu mērķis bija gāzt premjerministra Šigeru Jošidas (吉田 茂 1885-1954) valdību un beigt ASV labvēlīgo politiku. Vēl lielākas problēmas izraisīja Korejas kara beigas, jo vairs nebija nepieciešams ražot produkciju militārām nepieciešamībām, tādējādi palielinot bezdarbu. Šis vēl vairāk pastiprināja arodbiedrību agresiju. Arī labējā flanga ekstrēmisti sāka parādīties, izpaužot napatiku pret komunismu un Japānas attiecībām ar ASV.⁸¹

1954. gadā Jošidu aizvietoja konservatīvais Hatojama Ičirō (鳩山 一郎 *Hatoyama Ichirō* 1883-1959). Hatojama bija pretimnākošs attiecību atjaunošanai ar Ķīnu, argumentējot, ka izolācija no kaimiņvalstīm nav normāla. Hatojama iecerēja trīs stadiju plānu attiecību atjaunošanai: (1) Uzsākt ceļošanas aizliegumu mīkstināšanu, (2) atcelt aizliegumus pārdot konkrētus produktus komunistu valstīm, (3) tirdzniecības grupu izveide, lai ierosinātu abpusēju tirdzniecību. Neilgi pēc sava plāna paziņošanas Hatojama pievienoja to, ka attiecību uzlabošana būtu iespējama tikai tad, ja tiek pieņemts Japānas viedoklis par to, ka pastāv divas Ķīnas. Abas Ķīnas valstis nebija atsaucīgas pret šo priekšlikumu. Tā laika Ķīnas Tautas Republikas premjerministrs Džou Enlajs (周恩来 *Zhou Enlai* 1899-1976) piedāvāja Japānai kļūt par neoficiālu dalībnieku draudzības līgumā, ko gadu iepriekš Ķīna bija noslēgusi starp Indiju un

⁸¹ **Dreyer T. J.** *Middle Kingdom and Empire of the Rising Sun: Sino-Japanese Relations, Past and Present.* New York: Oxford University Press. 2016 p. 96-97.

Birmu. Japānas ārlietu ministra Mamoru Šigemicu (重光 葵 *Mamoru Shigemitsu* 1887-1957) atbilde bija, ka Ķīnas Tautas Republikai vispirms ir nepieciešams pierādīt tās nolūku miermīlīgai līdzaspastāvēšanai. Džou Enļajs izradīja iniciatīvu saistībā ar šīm problēmām Bangdungas konferencē, izsakot, ka Ķīna respektē citu valstu politiskās un ekonomiskās sistēmas. Džou arī izteica, ka atbalsta Jošidas valdību kā likumīgo Japānas iedzīvotāju pārstāvi un tādu pašu atbalstu Hatojamas valdībai. Ķīnas delegācija, kas tika uzaicināta uz Japānu, lai samazinātu ceļošanas ierobežojumus tā arī nekad netika galamērķi, jo kad tika izsniegta vīze ceļā caur Hongkongu, uz tās tika rakstīts Ķīna, nevis Ķīnas Tautas Republika. Pēc šī atgadījuma sarunas starp abām valstīm par attiecību izveidi stagnēja.⁸²

1955. gada vasarā, Japānas sociālistu labējais un kreisais flangs apvienojās ar mērķi gāzt Hatojamas administrāciju uz pamata, ka šī administrācija nepiepildīja savu pirmsvēlēšanu solījumu stabilizēt attiecības ar Ķīnas Tautas Republiku un PSRS, kā arī uzskatīja to par pārāk padevīgu ASV. Tajā pašā laikā Džou Enļajs mēdijiem izteica Pekinas vēlmi uzsākt sarunas par attiecību uzlabošanu. Japānas atbilde šim bija, ka Japāna bija ieinteresēta tikai sarunās saistībā ar japāņu kara gūstekņiem, to starpā arī kara noziedznieki, kas atradās Ķīnas Tautas Republikā. Pirms šiem paziņojumiem no abām valstīm, Japānas aizsardzības padomes prezidents izteica priekšlikumu, ka Japāna ir nepieciešams izveidot aizsardzības ministriju. Ķīna mediji interpretēja šo priekšlikumu kā Japānas militarisma atgriešanos. Kopumā tirdzniecība starp abām valstīm turpināja augt, un delegācijas, lai gan neoficiālas, turpināja sarunas starp abām valstīm.⁸³ Turpmākajos gados abu valstu attiecībās bija raksturīgi mēģinājumi nonākt līdz kaut kādam kompromisam, taču abu valstu veiktie piedāvājumi uzsākt attiecības tika noraidīti, no Japānas puses lielākoties dēļ fakta, ka tā nebija gatava atzīt tikai vienu Ķīnu.⁸⁴

Tāpēc oficiālas attiecības netika nodibinātas 1950. gadu pirmajā pusē. LDP partijā esošie Ķīnas atbalstītāji uzturēja neoficiālas Ķīnas-Japānas attiecībās. Šīm neoficiālajām attiecībām pienāca gals ar Nobusuke Kiši (岸信介 *Kishi Nobosuke* 1896-1987) kļūšanu par Japānas premjerministru 1957. gadā. Kiši pēc Otrā pasaules kara tika ieslodzīti par kara noziegumiem. Taču ASV nesodīja viņu, jo uzskatīja, ka viņš ir labākais kandidāts, kas varētu vadīt pēc kara Japānu ASV labvēlīgā virzienā. Kiši normalizēja attiecības ar Dienvidkoreju un apmeklēja Taivānas galvaspilsētu kā žestu Ķīnai, ka Japāna atbalsta Ķīnas republiku. Šīs rīcības

⁸² **Dreyer T. J.** *Middle Kingdom and Empire of the Rising Sun: Sino-Japanese Relations, Past and Present.* New York: Oxford University Press. 2016 p. 98.

⁸³ *Ibid.* p. 100-101.

⁸⁴ *Ibid.* p. 102.

pastiprināja Ķīnas-Japānas attiecību saspīlētību. Ķīnas atbilde Kiši bija smaga kritika pret viņu par viņā politisko nostāju, ka ir divas Ķīnas. Kā arī apsūdzēja viņu par Japānas militārisma atdzīvināšanu. Lai gan Kiši nostāja, pret Ķīnas Tautas Republiku nebija laba, neoficiāls vienu gadu ilgs tirdzniecības līgums tika noslēgts 1958. gadā. Taču šis sasniegums bija īslaicīgs, jo neilgi pēc šī līguma noslēgšanas Taivāna pilnībā atcēla tirdzniecības pārrunas, draudot arī pilnībā pārtraukt attiecības, ja Ķīnas Tautas Republikai tiks sniegtas vairāk privilēģijas. No Ķīnas puses arī tika izpaustas dusmas par to, ka japāņu mediji devās uz Taieju un tika izteikti draudi par to, ka Ķīnas Tautas Republika atriebsies japāņu mēdijiem Ķīnā. Taču, tā kā Kiši vairāk atbalstīja Taivānu un 1959. gadā notika kārtējās Japānas vēlēšanas, Taivāna nevēlējās sabojāt Kiši reputāciju un tāpēc neturpināja savas apsūdzības. (p. 104.)

1962. gadā zem Hajato ikedas (池田勇人 *Hajato ikeda* 1899-1965) administrācijas uzsvars uz *seikei bunri* politiku, padarīja iespējamu abu valstu atsāktu tirdzniecību, kopā ar neoficiālu tirdzniecības līgumu 1962. gadā. Toties Japānas valdības nostāja, kas izpaua negatīvu viedokli pret Ķīnu, pieļāva iespēju valdībā nonākt Taivānai labvēlīgiem elementiem. Tāpēc attiecības ar Ķīnu nekad nenonāca līdz oficiālam stāvoklim.⁸⁵

Taču pateicoties tam, cik liela ir Ķīna un cik daudz iedzīvotāju dzīvo tajā, Japānas ārlietu politikā, tā vienmēr ir spēlējusi lielu nozīmi. Kā jau minēju, pirms 1970. gadiem, attiecības starp šīm divām valstīm bija minimālas.⁸⁶ Dēļ tā kā karš izvērtās Japānai, tai bija nepieciešams seko politiskajai nostājai, ko diktēja ASV. ASV uzskatīja komunistu uzvaru un Ķīnas iekarošanu par nelikumīgu, turpinot uzskatīt, ka nacionālistu režīms, kas tika aizdzīts uz Taivānu, bija vienīgā likumīga valdība. Japāna bija piespiesta pieņemt šo nostāju un atbalstīt to. Taču šī retorika drīz vien mainījās, kad ASV sāka atkāpties no Vjetnamas un vienlaikus normalizēt attiecības ar Ķīnu. Japāna izmantoja šo iespēju, lai izveidotu diplomātiskās attiecības. Tāpēc 1964. gadā zem premjerministra Eisaku Sato (佐藤 榮作 *Eisaku Satō* 1901-1976) valdības uzraudzības tika veidots attiecību uzsākšanas rīcības plāns. Sato administrācijas laikā šo projektu neizdevās īstenot, taču Kakuei Tanakas (田中 角栄 *Kakuei Tanaka* 1918-1993) administrācija īstenoja šo plānu un 1972. gadā tika noslēgtas oficiālas attiecības starp Japānu

⁸⁵ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo:

Fujiwara Shoten, 2013. p. 157.

⁸⁶ **Ministry of Foreign Affairs, Japan.** *Diplomatic Bluebook for 1978: Review of Recent Developments in Japan's Foreign Relations.* 1978

un Ķīnu, vienlaikus Japāna pārtrauca savas diplomātiskās attiecības ar Taivānu.⁸⁷ Atjaunojot šīs attiecības, Ķīna atteicās no reparāciju pieprasīšanas un ņēma priekšroku Japānas investīcijām. Japānas tirdzniecība ar Ķīnu drīz vien uzplauka un tirdzniecības apjomi strauji palielinājās no 1.2 miljardiem dolāru 1972. gadā līdz 3.9 miljardiem dolāru 1975. gadā. Šīs tirdzniecības daudzums bija tikai 3.3% no kopēja Japānas tirgus, bet aizņēma 25% no visas Ķīnas tirdzniecības. Taču tirdzniecība neturpināja attīstīties iecerētajos lielumos un Japāna sāka paplašināt savas ekonomiskās saiknes ar Taivānu, lai gan tā bija lauzusi politiskās attiecības. Šāda veida ekonomiskās ietekmes un sadarbības palielināšana bija raksturīga daļa no Japānas politikas ar Āzijas valstīm no 1970. gadiem un turpmāk.⁸⁸

Ķīna sāka atvērties pasaulei pēc Mao Dzeduna nāves 1976. gadā. Visieinteresētākā valsts bija Japāna. Taču pēc sākotnējās vēlmes paplašināt attiecības ekonomiski, šī izaugsme saruka dēļ nestabilitāte un finanšu trūkuma attīstības projektiem. Taču tas nemainīja Japānas investīciju nepieciešamību gan ekonomiski, gan arī tehnoloģiju sfērā. Japānai šādu resursu netrūka, tāpēc 1978. gadā tika parakstīti divi sadarbības līgumi: Ķīnas-Japānas miera un draudzības līgums un Ķīnas-Japānas ilgtermiņa tirdzniecības līgums. Šie līgumi pastiprināja komerciālo izaugsmi starp abām valstīm. Japāna sniedza tehnoloģisko un finansiālo atbalstu, kā arī iesaistījās kopējos projektos, taču Ķīnai bija grūtības saglabāt stabilu ekonomisko izaugsmi un bieži vien šie kopējie projekti un sniegtās finanses neatmaksājās Japānai. Ķīna saskardamies ar problēmām sasniegt ekonomiskos mērķus, kā arī politiskās problēmas, ko radīja situācija Tibetā, lika tai 1980. gados mainīt savu reformu ceļu.⁸⁹ Šīs pārmaiņas 80. gados lika Japānai samazināt atbalstu, ko tā sniedza Ķīnai. 1982. gadā, kad tika atklāts, ka Japānas valdība ir mainījusi vēstures grāmatās rakstīto par Otro pasaules karu Āzijā, ar mēģinājumu maldināt bērnus par Japānas nodarīto kara noziegumu nopietnību, attiecības atkal sarūga. Lielākā no izmaiņām bija Naņdzjinas slaktiņa upuru skaita izdzēšana no grāmatām. Japānas turpmākā rīcība bija piedāvāt Ķīnai papildus investīcijas tās ekonomikā 470 miljards jenu apmērā. Papildus tam tā laika ministrs 1983. gadā apstiprināja, ka Japānas karš Ķīnā bija agresijas izpausme nevis attaisnojams iebrukums. Lai gan attiecības stabilizējās, tās laiku pa laiku turpināja pasliktināties un atkal uzlaboties.⁹⁰

⁸⁷ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo:

Fujiwara Shoten, 2013. p. 157.

⁸⁸ **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009. p. 219.

⁸⁹ **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009. p. 219.

⁹⁰ *Ibid.* p. 219-220.

Pēc Tianaņmeņa laukuma protestiem 1989. gadā Japāna vēl vairāk samazināja savu finansiālo atbalstu Ķīnai. Lai gan politiskie notikumi Ķīnā, Japānai lika apšaubīt turpmāko sadarbību, nepagāja pat pilns gads, līdz ko Japāna atsāka savas “Īpašas vēsturiskās attiecības” ar Ķīnu. Taču šādas bažas ir abpusējas no abām pusēm, jo Japānas mēģinājumi palielināt savu militāro spēku un varas izpausmes Āzijā lika Ķīnai un tās iedzīvotājiem saglabāt savas aizdomas un pat naidu pret Japānu. Papildus šim, Ķīna un Japāna ir iesaistīta diplomātiskā strīda par salām Austrumķīnas jūrā, kurās ir potenciālas naftas rezerves.⁹¹ Neskatoties uz šīm problēmām, Japānas-Ķīnas, sadarbības potenciāls ir salīdzinoši liels, jo abas valstis dalās līdzīgas ārlietu politikas interesēs, piemēram, kā sarežģītā situācija Korejā un pirms PSRS sabrukuma, abas valstis dalījās bažās par PSRS armijas atrašanos Āzijā. Kā arī abu valstu ekonomikas bija ļoti atkarīgas viena no otras, vēl joprojām ir, lai gan šī atkarība ir sarukusi pēdējos gados ar Ķīnas attīstību, bet tas jau ir ārpus šī temata laika perioda. Ķīnai ir daudz izejmateriālu un nepieciešamība pēc industriālās tehnikas un tehnoloģijas. Japānai ir nepieciešamība pēc izejmateriāliem un tai ir plašs klāsts ar tehnoloģijām un tehniku kuru tā ir gatava eksportēt pret šiem materiāliem.⁹² Tāpēc tika prognozēts, ka Japānas-Ķīnas attiecības uzlabosies, taču tās vēl līdz mūsdienām turpina būt nestabilas. Lielā mērā dēļ tā, ka Japāna, lai gan tai ir pašai savas interese Austrumāzijā un vēlme uzlabot attiecības ar Ķīnu, Japāna ir oficiāls ASV sabiedrotais un, lai nesabojātu šīs attiecības, Japānai ir nepieciešams balansēt starp abām valstīm. Tagad jo īpaši, kad Ķīnas un ASV attiecības sāk palikt ar vien sliktākas.⁹³

3.2 Japānas-Korejas attiecības

Līdzīgi attiecībām ar Ķīnu, Japānas attiecības ar Koreju pēc kara periodā bija ļoti negatīvas. Balstoties uz to, cik brutāla bija Japānas vara pār Koreju, kā arī fakts, ka Japānas pēkšņā Korejas teritorijas pamešana ietekmēja Korejas sadalīšanos divās naidīgās valstīs, tādējādi iznīcinot sapņus par vienotu Koreju. Kopš 1945. gada gan Dienvidkorejas, gan Ziemeļkorejas naidis pret Japānu ir raisījis abu valstu nacionālisma uzplaukumu. Japānas-Ziemeļkorejas attiecības ir negatīvas un diplomātiski neeksistējošas dēļ tā, ka Japāna aukstā kara laikā bija pretējā pusē, ASV militārā atrašanās Japānas teritorijā un industriālais atbalsts, ko tā sniedza sabiedrotajiem Korejas kara laikā (1950-1953), pasliktināja Ziemeļkorejas

⁹¹ *Ibid.* p. 220.

⁹² *Ibid.* p. 221.

⁹³ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo:

Fujiwara Shoten, 2013. p. 216.

viedokli par Japānu. Japānas-Dienvidkorejas attiecību gadījumā ASV militāra alianse ar abām valstīm un ASV spiediens abām valstīm militāri un ekonomiski sadarboties ir palīdzējis uzlabot abu valstu attiecības. Japānas politika pret abām valstīm šo iemeslu dēļ ir tapusi citādāka, ar lielāku uzsvāru uz attiecību labošanu ar Dienvidkoreju.

Pēc Korejas kara, Japānas politika pret Dienvidkoreju ir bijusi salīdzinoši atbalstoša ar mēģinājumiem izveidot oficiālas diplomātiskas attiecības ar Dienvidkoreju. Taču šie centieni nav bijuši pietiekami veiksmīgi, lai apturētu pret japāņiem vērsto sentimentu, ko izjūt lielākā daļa Dienvidkorejas iedzīvotāju. Tas pats ir jūtams arī Japānā, kur negatīvs viedoklis par Dienvidkoreju ir ļoti augsts. Šis negatīvais viedoklis par vienu otru nerodas tikai no Korejas okupācijas laika, to palielina mūsdienu domstarpības par teritorijām no abām pusēm. Šādu domstarpību un pret vienu otru vērsto negatīvo viedokļu dēļ, sarunas par abu valstu diplomātisku attiecību uzsākšanu ilga no 1952. gada līdz 1965. gadam, šo gadu laikā uzsākās strīdi par Dokdo (독도) jeb japāniski- Takešima (竹島 *Takeshima*) salām, kuras Japāna Korejas okupācijas laikā ar likumu pasludināja par oficiālu Japānas teritoriju. Šis strīds vēl joprojām nav atrisināts.⁹⁴

ASV mērķis bija nodibināt attiecības starp Japānu un Dienvidkoreju 1952. gada pavasarī, pirms Sanfrancisko miera līgums stājās spēkā ar 1952. gada aprīli. Taču realitātē centieni uzsākt attiecības ieilga 14. gadus un vairākas savstarpējas pārrunas. Ilgo pārrunu pamatā bija Korejas okupācija, kas ilga 35. gadus, no 1910 līdz 1945. gadam. Ilglaicīgā okupācija un pāri nodarītais kara laikā bija izveidojis neuzticību pret Japānu. Vien no Japānas diplomātiem bija izteicis viedokli, ka no okupācijas nāca arī pozitīvas lietas Korejai. Šis komentārs noveda līdz pārrunu pilnīgai pārtraukšanai uz 5 gadiem, no 1954 līdz 1958. gadam. Toties šāda veida problēmas neradīja tikai Japāna, Dienvidkoreja pārrunu laikā ieviesa jaunus likumus, kas apgrūtināja situāciju. 1952. gadā Dienvidkorejas pirmais prezidents Sinmans Rhee (이승만 *Ri Seungman* 1875-1965) izveidoja Korejai ekskluzīvu zvejošanas teritoriju atklātajos ūdeņos netālu no Dienvidkorejas jūrniecības robežas, apgrūtinot Japānas zvejniekiem zvejošanu. Šī rīcība saniknoja Japāņu zvejniekus un tie turpināja zvejot aizliegtajos ūdeņos. Japānas kuģus bieži apstādināja Korejas robežu patruļas, palielinot spriedzi starp abām valstīm.⁹⁵

⁹⁴ **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo:

Fujiwara Shoten, 2013 p. 165.

⁹⁵ **Kazuhiko T.** *Japan's Foreign Policy, 1945-2003: The Quest for a Proactive Policy* 2005 Leiden: Brill Academic Publishers 2005 p. 158.

No 1950. gadu beigām līdz 1960. gadu sākumam, Dienvidkorejas iekšpolitika sāka mainīties. Dienvidkorejā notika daudz studentu protestu, kas bija vērsti pret Sinmana Rhee autoritatīvo režīmu un 1960. gada aprīlī Sinmans Rhee tika atstādināts no amata. Maijā notika militārais apvērsums un šī apvērsuma līderis Parks Čonhi (박정희) 1963. gadā tika ievēlēts par prezidentu un tika pāriets no militāras valdības uz civilo valdību. 1964. gada novembrī, Parka Čonhi prezidentūras laikā, Japānā premjerministra amatu ieņēma Eisaku Sato (佐藤 榮作 *Eisaku Satō* 1901-1976) un beidzot tika veikti centieni atstāt pagāni aiz muguras un izveidot jaunas diplomātiskās attiecības. Tāpēc 1965. gada 22. jūnijā, Tokija tika atrisinātas vairākas abpusējās politiskās problēmas un parakstīti nepieciešami līgumi diplomātisko attiecību uzsākšanai. Šajās pārrunās bija 5 lielākās problēmas kuras bija nepieciešams atrisināt. Pirmā problēma bija kā sasniegt abpusēju sapratni saistībā ar abu valstu problemātisko vēsturi, kā arī nonākt līdz secinājumam divu Koreju problēmā. Atrisinājums šīm divām problēmām nāca ar Japānas ārlietu ministra Ecusaburō Šīna (椎名 悦三郎 *Shiina Etsusaburo* 1898-1979) runu:

“Ir patiešām bēdīgi, ka Japāna-Korejas vēsturiskajās attiecībās bija šāds briesmīgs periods un es izsaku milzīgu nožēlu par to.”⁹⁶

Otrā problēma, kas bija jāatrisina, bija saistībā ar reparācijām. Japāna noliedza Dienvidkorejas vēlmes pēc reparācijām, argumentējot, ka Japāna un Koreja nebija iesaistītās karā. Taču Japāna atteicās no tās pārpalikušajiem īpašumiem Korejā. Japāna piedāvāja kompromisu saistībā ar reparācijām, piedāvājot sniegt Dienvidkorejai finansiālo atbalstu 800 miljonu apmērā. Trešā problēma bija saistīta ar iepriekš minēto Dienvidkorejas jūras robežas paplašinājumu. Sarunās tika norunāta 22 kilometru plašas jūras robežas izveide abām valstīm, tādējādi atrisinot pagātnes problēmu.⁹⁷ Ceturtā problēma bija saistīta ar Korejiešiem, kas atradās Japānā. Ar kara beigām 1945. gadā Japāna atradās aptuveni 2 miljoni korejiešu. Liela daļa no šiem korejiešiem atgriezās mājās ar kara beigām, taču laikā, kad izcēlās Korejas karš, aptuveni 600,000 korejiešu vēl bija palikuši Japānā. Tāpēc tika pacelts jautājums sarunu laikā, par to kāds būs šo korejiešu likumīgais statuss Japānā. Sarunu laikā Japāna apsoltja korejiešiem, kas Japānā atradās 1945. gada augustā, sniegt pastāvīgās uzturēšanās tiesības. Piektā un pēdējā problēma, kas bija abu valstu starpā radījusi nesaskaņas, bija Dokdo (독도) jeb japāniski – Takešima (竹島 *Takeshima*) salās disputs. Atšķirībā no pārējām problēmām, šī vēl arī mūsdienās

⁹⁶ **Kazuhiko T.** *Japan's Foreign Policy, 1945-2003: The Quest for a Proactive Policy* 2005 Leiden: Brill Academic Publishers 2005 p. 159.

⁹⁷ *Ibid.* p. 160.

nav atrisināta. Pamatojums tam ir tas, ka Japāna uzskata, ka šī sala jau gadsimtiem, balstoties uz dokumentāciju, ir bijusi zem Japānas jurisdikcijas. Viens no šiem dokumentiem būtu 17. gadsimtā sniegtā atļauja no *Tokugavas Bakufu*, Japānas samuraju ģimenei pārvaldīt Takešimas salu. Taču no Korejas puses nāca viedoklis, ka Japāna pārkāpa Korejas “tukšo salu politiku”, kas tika īstenota kopš 1483. gada līdz 1883. gadam. Balstoties uz fakta, ka 1618. gadā, *Tokugavas bakufu* sniedza atļauju tās iedzīvotājiem ceļot uz Takešimas, un citām apkārtnē esošajām salām. Korejai arī bija pietiekami daudz dokumentācijas, kas atbalstīja tās uzskatu, ka šīs salas ir bijušas daļa no Korejas jau laikā, kad Koreju pārvaldīja senās dinastijas. Lai atrisinātu šo nesaskaņu, abas, puses piekrita pievērsties tikai diplomātiskām sarunām, attiecību izveides procesā. Taču šis salu disputes turpina ietekmēt abpusējas attiecības.⁹⁸

Pēc 1965. gadā parakstītajiem līgumiem un piekrišanām, sadarbība starp Japānu un Dienvidkoreju strauji palielinājās, tik īpaši ekonomikas sektorā. Tirdzniecības apjoms 1965. gadā bija aptuveni 221 miljons dolāru un 30 gadu laikā šis tirdzniecības apjoms kļuva par 48 miljardiem dolāru. Japānas investīcijas Dienvidkorejā auga lēnām, 1970. gadu laikā tās sasniedza 17 miljonus dolāru, 1982. gadā tās bija 100 miljonu apmērā, 1986. gados tās jau bija sasniegušas 400 miljonus un pēc brīža ar investīciju samazināšanos 1990. gadu sākumā tās bija sarukušas līdz 200 miljoniem, taču jau 1994. gadā tās atgriezās atpakaļ 400 miljonu apmērā. Izmaiņas bija saskatāmas arī ceļošanā starp abām valstīm. 1965. gadā aptuveni 10,000 cilvēku bija ceļojuši starp abām valstīm, taču 1990. gados šis skaitlis jau sasniedza 2,6 miljonus.⁹⁹

Taču atšķirība no labvēlīgajām ekonomiskajām attiecībām, politiskās attiecības turpināja būt nestabilas. Zem Parks Čonhi prezidentūras, Dienvidkoreja tiecās pēc straujas industrializācijas un Japāna tiecās pēc kaimiņiem ar kuriem tā varētu tirgoties. Tāpēc attiecības bija salīdzinoši labvēlīgas. Taču 1970. gados Dienvidkorejā bija sastopama politiskā nestabilitāte, jo tās iedzīvotāji nebija apmierināti ar Parka Čonhi autoritatīvām tendencēm. 1973. gadā 8. augustā, Tokijā atradās populārs Dienvidkorejas opozīcijas līderis Kims Tedžuns (김대중 1924-2009), Kims Tendžuns tika nolaupīts un aizsūtīts atpakaļ uz Dienvidkoreju. Piecas dienas vēlāk viņš tika atrasts dzīvs un neskarts savās mājās, taču drīz vien radās aizdomas par to, ka viņu nolaupīja tā laika Dienvidkorejas vēstniecības sekretārs. Šīs aizdomas radīja milzīgas diplomātiskās problēmas starp Japānu un Dienvidkoreju, jo Dienvidkorejas varas

⁹⁸ *Ibid.* p. 161.

⁹⁹ **Kazuhiko T.** *Japan's Foreign Policy, 1945-2003: The Quest for a Proactive Policy* 2005 Leiden: Brill Academic Publishers 2005 p. 163.

iestādes bija pārkāpušas Japānas suverenitāti. Japāna pieprasīja taisnīgu izmeklēšanu šajā situācijā, un novembrī Japāna ieradās Dienvidkorejas premjerministrs Kims Džonpils (김종필 *Kim Jong-pil* 1926-2018), lai atvainotos par notikušo, un apsolīja, ka izmeklēšana notikusajā turpināsies. Taču 1974. gadā, Dienvidkorejā tika arestēti divi japāņi par spiegošanas aizdomām. Tā paša gada 14. augustā Korejas valdība pasludināja to, ka, netika atrasti pietiekami daudz pierādījumi par vēstniecības iesaistījumu Kima Tedžuna nolaupīšanā un Japānas valdību šī ziņa nepavisam neapmierināja. 15. augustā, korejietis ar Japānas pilsonību sašāva prezidentu Parku Čonhi un nogalināja viņa sievu. Šīs situācijas atrisināšana ilga vienu gadu, 1975. gada jūlijā Dienvidkoreja informēja Japānu par to, ka, lai gan netika atrasti pietiekami, daudz pierādījumu, lai apsūdzētu vēstniecības sekretāru par iejaukšanos Kima Tendžu nolaupīšanā, sekretāra uzvedība Tokijā bija nepieņemama un viņš tiks atstādināts no amata.¹⁰⁰

Prezidents Parks Čonhi tika nogalināts 1979. gada oktobrī un 1980. gada septembrī prezidenta amatā tika ievēlēts Čun Duhvans (전두환 *Chun Doo-hwan* 1931-). Čun Duhvans 1981. gadā no Japānas pieprasīja 6 miljardus ASV dolāru lielu samaksu kā kompensāciju par nodarīto okupācijas laikā un kā līdzekļus, lai pretotos Ziemeļkorejas vēlmēm izplatīt komunismu.¹⁰¹ Japānas tā laika valdība uzskatīja Dienvidkorejas valdību par labāko opciju Korejas pussalas miera saglabāšanā.¹⁰² Jasuhiro Nakasone (中曾根 康弘 *Yasuhiro Nakasone* 1918-2019) kļuva par Japānas premjerministru 1982. gada novembrī. Nakasone bija ļoti ieinteresēts stabilizēt attiecības ar Dienvidkoreju. Ar premjerministra Jasuhiro Nakasone (中曾根 康弘 *Yasuhiro Nakasone* 1918-2019) centieniem, Dienvidkorejas-Japānas attiecības bija iespējams stabilizēt. 1983. gadā, Nakasone bija pirmais no Japānas premjerministriem, kas apmeklēja Dienvidkoreju. Vizītes laikā Nakasone izpauda lielu pateicību Dienvidkorejai par tās aizsardzību pret Ziemeļkoreju un apsolīja 4 miljardus ASV dolāru, lai palīdzētu Dienvidkorejas ekonomikai.¹⁰³ Lai gan sākotnēji Nakasone bija spējīgs stabilizēt attiecības ar Dienvidkoreju, 1985. gadā premjerministrs apmeklēja Jasukuņi templi, kas izraisīja negatīvas emocijas Ķīnā un Dienvidkorejā. 1986. gadā abu valstu attiecības tika vēl vairāk iedragātas, jo tika izlaista jauna mācību grāmata, kas izskaistināja Japānas vēsturi. Kārtējo reizi Nakasone centās uzlabot

¹⁰⁰ **Kazuhiko T.** *Japan's Foreign Policy, 1945-2003: The Quest for a Proactive Policy* 2005 Leiden: Brill Academic Publishers 2005 p. 164-165.

¹⁰¹ **Ministry of Foreign Affairs, Japan.** *Diplomatic Bluebook for 1981: Review of Recent Developments in Japan's Foreign Relations. 1981* <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1981/1981-contents.htm>

¹⁰² **Dobson H.** *Japans International Relations: Politics, Economics and Security.* Routledge: Sheffield centre for Japanese studies, 2001. p. 167.

¹⁰³ *Ibid.*, p. 168.

situāciju, pieprasot izglītības ministrijai pārmainīt grāmatas saturu, lai saturs kaut cik atainotu arī kaimiņvalstu ciešanas. Taču tā laika izglītības ministrs nepiekrīta Nakasones lēmumam, apgalvojot, ka citas valstis darītu tāpat, ja tām būtu iespēja. Šis apgalvojums vēl vairāk sadusmoja Ķīnas un Dienvidkorejas iedzīvotājus. Tāpēc 1986. gada 8. novembrī, lai neradītu papildus nesaskaņas ar kaimiņvalstīm, Nakasone atstādināja izglītības ministru no amata. 1990. gadu sākumā Japānas-Dienvidkorejas attiecības uzlabojās, jo abas valstis bija iesaistītas diplomātiskās sarunās ar Ziemeļkoreju par miera saglabāšanu ziemeļaustrumāzijas reģionā. Taču Japānas vēsture nekad pilnībā nav pazudusi no nevienu atmiņām Austrumāzijā, jo labvēlīgas attiecības atkal apdraudēja kara laikā nodarītais. 1990. gadu laikā Dienvidkorejā atkal pacēlās jautājums par “komforta sievietēm”. Japāna turpināja savus centienus normalizēt attiecības un atvainojās par nodarīto, apsolut reparācijas vēl dzīvajām cietušajām sievietēm.¹⁰⁴

Atšķirība no Japānas attiecībām ar Dienvidkoreju, attiecības ar Ziemeļkoreju nekad nav bijušas oficiālas. Jau no Korejas kara sākuma Ziemeļkoreja izpauda naidīgu un agresīvu viedokli pret Japānu, jo kara laikā Japāna bija ASV sabiedrotais. Arī pēc kara laikā šis naidis turpinājās, jo Japāna bija daļa no ASV bloka aukstā kara laikā (1947-1991) un Ziemeļkoreja bija daļa no PSRS bloka. Dēļ šiem aspektiem Japānas kontakts ar Ziemeļkoreju bija minimāls, tā vietā koncentrējoties uz attiecību uzlabošanu ar Dienvidkoreju. Taču ar 1950. gadu vidu, Ziemeļkorejai bija nepieciešamība pēc resursiem un tehnoloģijām, ko tā pati nespēja saražot. Tāpēc Ziemeļkoreja pakāpeniski uzsāka tirgoties arī ar citām pasaules valstīm, tai skaitā arī Japānu. Lai nesabojātu attiecības ar Dienvidkoreju, Japānas produkcijas Ziemeļkorejā nonāca caur Ķīnas Tautas Republiku. Taču 1958. gadā Ķīna slēdza savas ostas Japāņu kuģiem, jo Naņdzjinā divi Japāņu nacionālisti norāva no masta Ķīnas karogu. Tirdzniecība dēļ šī tika pārtraukta līdz pat 1961. gadam. 1961. gada aprīlī, Japānas valdība atļāva tirdzniecības kuģiem tirgoties tieši ar Ziemeļkorejas ostām. 1964. gadā šī labvēlīga tirdzniecība pieļāva divu tirdzniecības līgumu izveidi: Japānas-Ziemeļkorejas tirdzniecības līgums un Japānas-Ziemeļkorejas tirdzniecības veicināšanas līgums. Šie līgumi pēdējo reizi tika atjaunoti 1985. gadā. Pateicoties šiem līgumiem abu valstu kopēja ikgadējā tirdzniecības vērtība 1970. gadā sasniedza 60 miljonus dolāru. Japānas gadījumā šī summa ir ļoti zema, taču tā pārstāvēja 7.4% no Ziemeļkorejas kopējās tirdzniecības vērtības.¹⁰⁵

¹⁰⁴ **Kazuhiko T.** *Japan's Foreign Policy, 1945-2003: The Quest for a Proactive Policy* 2005 Leiden: Brill Academic Publishers 2005 p. 165-166.

¹⁰⁵ **Hughes W. C** *Japan's Economic Power and Security: Japan and North Korea.* New York: Routledge. 1999 p. 130.

Taču ar 1970. gadiem šo tirdzniecību negatīvi ietekmēja Ziemeļkorejas augošais valsts parāds. 1974. gadā abu valstu tirdzniecības vērtība bija sasniegusi 361 miljonu dolāru, taču ar Ziemeļkorejas finansiālo krīzi, 1976. gadā tirdzniecības vērtība saruka līdz 168 miljoniem dolāru. Šī sarukuma pamatā ir Ziemeļkorejas nepieciešamība pēc Japānas modernajām tehnoloģijām, jo lai atļautos tās, Ziemeļkoreja iedzina sevi parādos. No Japānas skata punkta tirdzniecība ar Ziemeļkoreju bija labvēlīga pat ja tā nespēja pilnīgi apmaksāt tās eksportēto produkciju. Tā pamatā ir Japānas politika balstīt attiecības ar valstīm uz ekonomiskām saiknēm nevis militāro varu. Ja Ziemeļkorejai bija nepieciešama Japānas produkcija, tik īpaši tās tehnoloģijas, tad Ziemeļkoreja neizpaudīs tik agresīvu nostāju pret to. Tāpēc šī tirdzniecība turpinājās arī 1990. gados. Taču tā tika pārtraukta ar brīdi, kad tik uzzināts par potenciālo draudu, kas varētu rasties no Ziemeļkorejas kodolieroču programmas.¹⁰⁶

3.3 Japānas-PSRS attiecības

PSRS uzsāka savu militāro konfliktu ar Japānu neilgi, pirms ASV pielietoja atombumbas, lai uzvarētu karu. Lai gan konflikts starp abām valstīm bija īss, PSRS spēja atbrīvot lielu daļu no Japānas okupētajām teritorijām Ziemeļaustrumāzijā. Lai gan PSRS nebija lielākais no Japānas agresijas cietējiem, agresija un aizdomas, ko PSRS izpauda pret Japānu, ir viens no ilgākajiem diplomātiskajiem konfliktiem, kas Japānai bija ar citām valstīm. Tās vēl vairāk tika pasliktinātas dēļ Kuriļu salu okupācijas neilgi pirms kara beigām.¹⁰⁷

Attiecības arī turpināja būt “aukstas”, lai gan abas valstis varētu ļoti daudz gūt no ekonomiskās sadarbības, jo PSRS Sibīrijas teritorijas ir pilnas ar izejmateriāliem. PSRS trūka finanses un tehniskās iespējas, lai attīstītu šo resursu ieguvu. Japāna bieži izteica savas vēlmes investēt Sibīrijā un tas būtu arī bijis labvēlīgi PSRS. Taču nekas īsti netika sasniegts šādā sadarbībā dažādu iemeslu dēļ, lielākais no šiem iemesliem ir PSRS nevēlēšanās atrast risinājumu Kuriļu salu situācijā.¹⁰⁸

PSRS uzturēja diplomātisku misiju Tokijā no 1945. gada līdz 1952. gadam. Taču tā tur atradās, lai uzraudzītu ASV okupācijas valdību nevis lai veidotu saiknes ar Japānas topošo valdību. 1952. gadā kad tika pārtraukta Japānas okupācija, Japānas valdība lūdza PSRS, lai tā pārtrauc savu uzraudzību. Lielākā daļa no diplomātiem pameta Japānu, taču neliela daļa arī

¹⁰⁶ Ibid. p. 131.

¹⁰⁷ Hayes L. D. *Introduction to Japanese politics. New York: Routledge, 2009.* p. 221.

¹⁰⁸ Hayes D. L. *Introduction to Japanese politics. New York: Routledge, 2009.* p. 221.

palika Tokijā. Tāpēc jau 1952. gadā bija saprotams, ka daļa politiķu no abām pusēm ir ieinteresēti izveidot diplomātiskas attiecības. Taču abas puses ap šo laiku bija aizņemtas ar citiem svarīgiem notikumiem. Japāna tikko bija guvusi savu neatkarību un tai bija nepieciešams koncentrēties vairāk uz savu ekonomisko izaugsmi. 1953. gadā nomira Staļins, kas PSRS radīja cīņu par varu starp Staļina tuvākajiem sabiedrotajiem. Šīs problēmas abās valstīs radīja nelabvēlīgu klimatu attiecību atjaunošanai un normalizēšanai, tik īpaši no PSRS puses. Japāna bija vairāk ieinteresēta attiecību uzlabošanā, jo tā bija zaudējusi Kuriļu salas¹⁰⁹ un PSRS atradās Japānas kara gūstekņi. Tāpēc kamēr PSRS nebija ieinteresēts šo problēmu atrisināšanā, Japāna valdība bija bezspēcīga.¹¹⁰

1954. gadā PSRS paziņoja, ka ir gatava normalizēt attiecības ar Japānu. Taču pagāja vesels gads, līdz kaut kas tika panākts saistībā ar attiecību atsākšanu. 1955. gada janvārī Japānas premjerministrs Ičiro Hatojama saņēma ziņu no PSRS, kas izpauda vēlmi noslēgt oficiālu miera līgumu, atjaunot diplomatiskās attiecības un sniegt Japānai oficiālu diplomātisko atzinību. Premjerministrs Ičiro piekrita šīm sarunām, lai gan valdībā tika izpausta pretošanās šim lēmumam. Ičiro Hatojama iecēla Šuniči Macumoto (松本 俊一 *Matsumoto Shun'ichi* 1897-1987) kā šo sarunu līderi, jo viņš dalījās sava vēlme izveidot attiecības ar PSRS. Papildu PSRS piedāvātajiem priekšlikumiem, Japānai bija arī savas problēmas, par kurām vienoties ar PSRS. Lielākās no tām bija 170,000 karavīri, kas atradās PSRS kā kara gūstekņi, zvejošanas tiesības ziemeļu teritorijās un PSRS liegums Japānai kļūt par Apvienoto Nāciju locekli 1952. gadā. Pirmās sarunas notika Londonā, 1955. gadā. Sarunās abas puses bija pretimnākošas, taču PSRS nepiekrita Japānas vēlmei atgūt visas okupētās ziemeļu salas. Tā vietā piedāvājot atgriezt Šikotas salu (色丹 *Shikotan*) un Habomai salu (歯舞群島 *Habomai guntō*), kas patiesībā sakrita ar Japānas sākotnējām prasībām, lai sasniegtu miera līgumu. PSRS arī apsolīja, ka nepieprasīs ASV karaspēka izvešanu no Japānas kā daļu no miera līguma. Macumoto uzskatīja šos piedāvājumus par pieņemamiem, taču piebilda, ka viņam ir nepieciešams uzzināt Tokijas viedokli. Tokijā, ārlietu ministrijas priekšsēdētājs Mamoru Šigemicu pierasīja, lai Macumoto no PSRS pieprasa visas ziemeļu teritorijas un lai PSRS apsola, ka turpmākajā nākotne piekritīs

¹⁰⁹ **Seokwoo Lee.** *Towards a Framework for the Resolution of the Territorial Dispute over the Kuril Islands* 2001 <https://www.dur.ac.uk/ibru/publications/view/?id=221>

¹¹⁰ **Ferguson J.** *Japanese-Russian Relations, 1907-2007* New York: Routledge. 2008. p. 34.

turpināt sarunas par Kuriļu salu atdošanu. Sarunas sabruka brīdī, kad Macumoto izteica Tokijas vēlmes. Tāpēc arī kara gūstekņu problēma palika neatrisināta.¹¹¹

Pārrunas atsākās 1956. gada Janvārī, taču pēc sākotnējas izgāšanās, saspringums abu valstu sarunās turpinājās. Taču dēļ tā, cik ilgi jau kara gūstekņi bija ieslogoti PSRS, Japāna starp tās iedzīvotājiem bija jūtama neapmierinātība, tāpēc Japānai bija nepieciešams pēc iespējas ātrāk normalizēt attiecības. 1956. gada jūlijā tika atkārtoti atsāktas sarunas, taču šoreiz Japānu pārstāvēja Mamoru Šigemicu. Lai gan Šigemicu nebija apmierināts ar PSRS nostāju par salu atgriešanu, viņa 1955. gada nostāja bija vainīga pie tās. Ap šo laiku arī ASV iesaistījās sarunu gaidā. Taču ASV nostāja bija negatīva Japānai. ASV nostāja izpauda viedokli, ka, ja Japāna pieņems PSRS piedāvāto divu salu atgriešanu, tad ASV neatgriezīs Japānai okinavas salu. Šigemicu būdams, šokēts par ASV nodevību, atgriezās Maskavā, lai noliegtu PSRS divu salu priekšlikumu. Gan Japānas, gan arī Krievijas vēsturnieki vaino ASV par abu valstu miera sarunu sabojāšanu. Lai gan šie draudi no ASV palēnināja attiecību dibināšanu, 1956. gada beigās, tika parakstīts miera līgums. Pēc abu valstu diplomātisko misiju apmaiņas tirdzniecība starp abām valstīm palielinājās, un Japāna beidzot bija spējīga kļūt par Apvienoto Nāciju biedru. Taču pats svarīgākais bija tas, ka beidzot uz Japānu varēja atgriezties tās kara gūstekņi. Lai gan attiecības sākotnēji uzlabojās, ar 1960. gadiem tās atkal strauji pasliktinājās¹¹²

1960. gadā Ņikita Hruščovs nosodīja Japānas-ASV drošības līguma ratificēšanu. Pēc šī nosodījuma Japānas-PSRS attiecības vairs nebija draudīgas. Lai gan tirdzniecība starp abām valstīm pieauga, tā tāpat bija salīdzinoši zemos līmeņos. Ap šo laiku Japānas iedzīvotāji bija kļuvuši daudz konservatīvāki un bailes par potenciālu komunistu iebrukumu vai ietekmes palielināšanos nepalīdzēja attiecībām uzlaboties. Turpretim PSRS valdība ar laiku sāka uzskatīt Japānu kā ar vien padevīgāku ASV pavēlēm. PSRS dēļ šī viedokļa uzskatīja, ka būtu bezjēdzīgi veidot attiecības ar Japānu.¹¹³

Taču 1970. gados Āzijā bija jūtamas pārmaiņas. ASV zem Niksona prezidentūras uzsāka atkāpšanos no Vjetnamas kara un 1972. gadā apmeklēja Ķīnu, lai stabilizētu attiecības. Japānas valdība šīs rīcības uzskatīja par ASV centieniem atkāpties no Japānas. Ap šo laiku PSRS-Japānas tirdzniecības vērtība bija sasniegusi 1 miljardu dolāru. Tāpēc pamatojoties uz bailēm par izolāciju dēļ ASV atkāpšanās no Āzijas, Japānas valdība atkal bija ieinteresēta

¹¹¹ **Ferguson J.** *Japanese-Russian Relations, 1907-2007* New York: Routledge. 2008. p. 35.

¹¹² **Ferguson J.** *Japanese-Russian Relations, 1907-2007* New York: Routledge. 2008. p. 36.

¹¹³ *Ibid.* p. 44.

uzlabot attiecības ar PSRS. PSRS arī bija sajūtama šāda vēlme, jo tās bijušais sabiedrotais, Ķīna, dēļ Niksona vizītes, normalizēja savas attiecības ar ASV. Tāpēc arī PSRS bija nepieciešams atrast jaunus sabiedrotos. 1972. gadā PSRS ārlietu ministrs Andrejs Gromiko (Андрей Андреевич Громико 1909-1989) apmeklēja Tokiju, lai atainotu PSRS jauno un Japānai labvēlīgo ārlietu politiku un lai uzaicinātu tā laika premjerministru Eisaku Satō vizītē uz Maskavu. Šie Andreja Gromiko centieni atsākt diplomātiskās sarunas starp Japānu un PSRS bija veiksmīgi, jo 1972. gada oktobrī Maskavā ieradās Japānas ārlietu ministrs Masajoši Ōhira (大平 正芳 *Ōhira Masayoshi* 1910-1980), lai pārstāvētu Kakuei Tanakas valdību. Kakuei pirmā rīcība premjerministra amatā bija Tokijas-Pekinas attiecību normalizēšana 1972. gada septembrī. Pēc šīs rīcības viņš vēlējās uzlabot attiecības arī ar PSRS. Taču dēļ attiecību uzlabošanas ar Pekinu, Ōhira nesaņēma tik labvēlīgu attieksmi kā Andreja Gromiko vizītē uz Japānu. 1973. gada oktobrī Maskavā ieradās Kakuei Tanaka, kurš vēlējās apspriest Japānas investīciju palielināšanu Sibīrijas teritorijā un attiecību normalizāciju. Taču PSRS izpauda labvēlīgu viedokli tikai par investīcijām un nevēlējās runāt par apstrīdētajām teritorijām ziemeļos. Tāpēc arī 1970. gadu laikā, lai gan abas puses bija atvērtākas attiecību uzlabošanai, šis mērķis netika sasniegts. Vienīgais pozitīvais aspekts no šī laika perioda ir palielinātā tirdzniecība starp abām valstīm, kas strauji auga līdz 1970. gadu beigām.¹¹⁴

1980. gadi abu valstu attiecības ir aprakstāmi ar pārmaiņām un optimismu no Japānas puses par kuriļu salu atgūšanu. Lielākoties dēļ fakta, ka PSRS sējā laikā notika lielas politiskās sistēmas pārmaiņas. Šo optimismu pastiprināja 1986. gadā Mihaila Gorbačova (*Михаил Сергеевич Горбачев* 1931-) Vladivostokā veiktā runa, kas izpauda PSRS jauno Āzijas politiku. Lai gan šī runa lielākoties bija tēmēta uz Ķīnas Tautas Republikas valdību, Japānas valdība no šīs runas saprata, ka Gorbačovs ir līderis, ar kuru būs iespējams sastrādāties, lai atrisinātu problēmas, kas bojā abu valstu attiecības. Taču Japāna turpināja izplatīties viedoklis, ka PSRS nevar uzticēties. 1986. gadā Japānā tika paredzēta Gorbačova vizīte, taču tā tika atcelta. Atcelšanas iemesls nav zināms, taču tiek uzskatīts, ka šī vizīte būtu bijusi pēdējā iespēja Japānai atrisināt Kuriļu salu disputu. Lai gan Gorbačova vizīte tika atcelta arvien vairāk Japānas valdības politiķu uzticējās Gorbačova vadītajai PSRS.¹¹⁵ Tāpēc 1989. gada maijā Maskavu apmeklēja tā laika ārlietu ministrs Sōsuke Uno (宇野 宗佑 *Uno Sōsuke* 1922-1998). Progress abu valstu attiecību ziņā bija lēns, taču beidzot abas valstis bija spējīgas apspriest ziemeļu

¹¹⁴ **Ferguson J.** *Japanese-Russian Relations, 1907-2007* New York: Routledge. 2008. p. 45-47.

¹¹⁵ **Watanabe M.** *Diplomatic Bluebook for 1991: Japan's Diplomatic Activities 1991.*

teritoriju problēmu. 1989. gada rudenī Japānas valdībai tika ziņots, ka Gorbačovs apmeklēs Japānu 1991. gadā. Taču optimisms par vizīti nebija ilgs, jo ar 1990. gadu sākumu PSRS sāka sabrukt un varas pozīcijā parādījās Boriss Jeļcins (*Борис Николаевич Ельцин* 1931-2007). Japāna bija cerējusi gūt arī šī jaunā prezidenta atbalstu saistībā ar ziemeļu salām, tāpēc Krievijai nosūtīja 2.5 miljardus lielu pabalstu. Boriss Jeļcins bija pateicīgs par sniegto atbalstu, taču nekādu labvēlīgu ziņu saistībā ar ziemeļu teritorijām neizpaua. Tāpēc arī mūsdienās Japāna un Krievija attiecības var aprakstīt, kā problemātiskas, jo lai gan starp abām valstīm rotē milzīgi tirdzniecības apmēri, to attiecības dēļ ziemeļu teritoriju disputa nav pozitīvas.¹¹⁶

¹¹⁶ Ferguson J. *Japanese-Russian Relations, 1907-2007* New York: Routledge. 2008 p. 57-58

Secinājumi

Izpētot Japānas vēstures ietekmi uz mūsdienu politiku, ārpolitikas izveidi un attiecības ar Austrumāzijas valstīm, autors ir izpildījis diplomdarba sākumā izvirzīto mērķi.

Diplomdarbā tika izvirzīti mērķi, kuri tika sasniegti darba izpildes gaitā.

1. Izprast Japānas vēstures ietekmi uz mūsdienu politiku. Vēsturiskās ietekmes uz mūsdienu Japānas politiku ir sekojošas: Japānā tapušais “Dievišķās zemes” koncepcija, kas 20. gadsimta vidū kļuva populārs, pateicoties imperatora ietekmei. Šis uzskats Japānu nostādīja ceļā uz agresiju Āzijā, jo tika uzskatīts, ka Japānas liktenis ir pārvaldīt visu Āziju. Šī uzskata ietekme ir saredzama arī mūsdienu Japānas politikā. No vienas puses tā ir nesusi tikai sliktu Japānai, jo tās agresija kara laikā ir izveidojusi Japānai milzīgas politiskās problēmas ar valstīm, kuru iedzīvotāji cieta no Japānas agresijas. No otras puses šī pārākuma sajūta bija spējīga Japānas cilvēkiem sniegt ticību, ka viņu valsts var atkal, pēc sakāves, kļūt par pasaules lielvalsti.

2. Izpētīt Japānas ārpolitikas izveidi. Japānas ārpolitika līdz 1970. gadiem tapa ASV ārpolitikas ēnā. Tas nozīmē, ka ārpus tirdzniecības un ekonomiskām saiknēm ar kaimiņvalstīm, Japāna sekoja ASV rīkojumiem. Arī pēc ASV attālināšanās no Āzijas, Japānas ārpolitikas doktrīna turpināja balstīties uz tādiem principiem kā “Sekei Bunri”, jo brīžos, kad ekonomiskajās attiecībās tika iesaistīta politika, attiecības starp Japānu un kaimiņvalstīm bieži vien pasliktinājās. Runājot par Japānas ārpolitikas izveides pamatiem, Japāna, kopš tās neatkarības atgūšanas 1952. gadā piedzīvoja milzu pārmaiņas. Nacionālisms starp Japānas iedzīvotājiem kļuva par tieksmi pēc ekonomiskās izaugsmes un tehnoloģiskās attīstības. Kā arī Monro doktrīna guva minimālāku, taču vienlaikus ļoti jūtamu efektu starp Japānas kaimiņvalstīm, kas ir licis tām skatīties ar aizdomām uz Japānu. Japānas galvenais mērķis pēckara periodā bija sevi atainot kā līderi Āzijā, izmantojot ekonomisko un tehnoloģisko varu, tā kā tai bija aizliegts izmantot militāro. Un šis mērķis Japānai lielākoties arī izdevās, jo salīdzinājumā ar Japānu, tās kaimiņvalstis lielākoties atpalika ekonomiski. Šī ekonomiskā un tehnoloģiskā atpalcība salīdzinājumā ar Japānu sniedza tai iespēju piespiest valstīm neprasīt no Japānas reparācijas, tā vietā piedāvājot labvēlīgus tirdzniecības līgumus.

3. Izprast Japānas attiecības, virsrakstā minētajā laika periodā, ar valstīm kā Ķīnas Tautas Republika, Dienvidkoreju, Ziemeļkoreju un PSRS, lai noskaidrotu, ko Japānai ir izdevies sasniegt attiecībās ar šīm valstīm un kas ir apgrūtinājis tās. Attiecības ar Ķīnas Tautas Republiku, Japānai ir ļoti svarīgas, bet vienlaikus sarežģītas. Tirdzniecības ziņā abas valstis atsāka tirgoties

ļoti ātri pēckara beigām, taču diplomātisko attiecību ziņā nekas netika sasniegts līdz pat 1970. gadiem, jo ASV nostāja pret Ķīnas Tautas Republiku nepieļāva Japānai izveidot attiecības. Ar Mao Dzeduna nāvi un ASV-Ķīnas attiecību normalizāciju 1970. gados, Japānai beidzot bija vieglāk sadarboties arī diplomātiski, tāpēc beidzot 1978. gadā tika izveidotas oficiālās attiecības. Lielākās problēmas abu valstu attiecībās nāk no to savstarpējās pagātnes un ideoloģiskām atšķirībām. Abas valstis šajā laika periodā un arī mūsdienās nespēj izdzīvot viena bez otras, jo Ķīna ir pilna ar izejmateriāliem, kuri ir nepieciešami Japānai, un Japānai ir tehnoloģijas, kuras ir nepieciešamas Ķīnai. Lai gan ar Ķīnas attīstību 21. gadsimtā ir grūti paredzēt, nav skaidrs, cik ilgi šāda veida tirdzniecība vēl būs nepieciešama Ķīnai. Abas valstis kulturālā ziņā ir ļoti līdzīgas, taču to ideoloģiskās domstarpības, disputs par Senkaku salām un Japānas agresija Otrā pasaules kara periodā veido politisko klimatu, kas vēl ilgu laiku būs saspringts.

Japānas attiecības ar Dienvidkoreju ir tikpat saspīlētas. Lielākas problēmas rodas no 1930. gadiem, ko Koreja piedzīvoja zem Japānas okupācijas, komforta sievietēm un disputu par Dokdo/Takešimas salu. Toties Dienvidkorejiešu viedoklis par Japānu dēļ ilgās okupācijas ir vēl sliktāks. ASV bija iecerējušas 1952. gadā ar savu starpniecību izveidot attiecības starp Japānu un Dienvidkoreju, taču abu valstu saspīlējums lika šīm attiecību izveides sarunām ieilgt uz 14. gadiem. Arī kad 1965. gadā tika izveidotas šīs oficiālās attiecības, reālā situācija nebija labāka. Tāpēc Japānai bija nepieciešams investēt Dienvidkorejā, lai tās valdība samazinātu savu propagandu pret Japānu. Japānas-Dienvidkorejas attiecībās ilgu laiku netika atrisināta komforta sieviešu problēma, kas vēl vairāk ir pasliktinājusi situāciju mūsdienās. Tāpēc kopā ar salu disputu, Dienvidkorejas-Japānas attiecības nekad nav bijušas labvēlīgas un negatīva retorika starp abu valstu politiķiem un pat iedzīvotājiem turpinās.

Ziemeļkorejas-Japānas attiecības bija balstītas uz īslaicīgu tirgošanos laikā, kad Ziemeļkoreja vēl netika turēta aizdomās par kodolieroču ražošanu. Starp abām valstīm nekad netika slēgti oficiāli diplomātisko attiecību izveides līgumi, tikai divi tirdzniecības līgumi 1960. gadu vidū. Mūsdienās abu valstu attiecības ir pilnībā sabrukušas, jo Ziemeļkoreja ir tiešs drauds Japānas drošībai, dēļ tās raķešu testiem. Tāpēc Dienvidkoreja ir kļuvusi par Japānas vienīgo sabiedroto un tirdzniecības partneri Korejas pussalā.

Japānai attiecības ar PSRS bija grūti uzlabojamas, jo PSRS bija pretējā pusē aukstā kara laikā. Taču Japāna bija ieinteresēta normalizēt tās, jo tā vēlējās atgūt zaudētās ziemeļu teritorijas un kara gūstekņus, kas atradās PSRS. 1956. gadā pēc ilglaicīgām debatēm par Kuriļu salām un ASV iejaukšanos, Japāna bija spējīga tikai parakstīt pamiera līgumu ar PSRS. Kuriļu salu jautājums, pēc šīs reizes tā arī nekad netika atrisināts. Lielākoties dēļ grūtībām ko radīja abu pušu atrašanās pretējā politiskajā blokā aukstā kara laikā, kas ierobežoja abu valstu savstarpējo

diplomātisko kontaktu. Lai gan Japānas tirdzniecības apjoms strauji palielinājās starp 1970-1990. gadiem, sakarā ar Japānas interesei par Sibīrijas izrakteņiem. Arī ar 1990. gadu beigām, kad PSRS notika demokratizācija un vispārēja atvēršanās pasaulei, Japāna nebija spējīga atrisināt ziemeļu teritoriju jautājumu. Arī mūsdienās Japāna turpina lielos daudzumos tirgoties ar Krieviju, taču šī ekonomiskā sadarbība nav spējusi uzlabot attiecības pietiekami, lai Krievija vēlētos apspriest ziemeļu teritoriju problēmu.

Literatūras saraksts

Avoti

1. **Kazuo O.** *Japan's Asian Diplomacy: A Legacy of Two Millennia.* Tokyo: Fujiwara Shoten, 2013

Zinātniskā literatūra

1. **Curtis G.** *The Japanese way of politics.* New York: Columbia University Press, 1988
2. **Cooney J. K.** *Japan's Foreign Policy: A Quest for Normalcy,* London: Routledge, 2002.
3. **Douglas A. Belle V, Rioux S. J. Potter M. D.** *Media, Bureaucracies and Foreign Aid: A Comparative Analysis of the United States, the United Kingdom, Canada, France and Japan.* New York: Palgrave Macmillan. 2004.
4. **Dobson H.** *Japans International Relations: Politics, Economics and Security.* New York: Routledge;, 2001
5. **Dreyer T. J.** *Middle Kingdom and Empire of the Rising Sun: Sino-Japanese Relations, Past and Present.* New York: Oxford University Press. 2016
6. **Ferguson J.** *Japanese-Russian Relations, 1907-2007* New York: Routledge. 2008.
7. **Hayes D. L.** *Introduction to Japanese politics.* New York: Routledge, 2009
8. **Hughes W. C** *Japan's Economic Power and Security: Japan and North Korea.* New York: Routledge. 1999
9. **Kazuhiko T.** *Japan's Foreign Policy, 1945-2003: The Quest for a Proactive Policy* 2005 Leiden: Brill Academic Publishers 2005
10. **Morris L.** *Japan on Display: Photography and the Emperor,* Baltimore: Routledge, 2006
11. **Murayama M.** *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics.* London: Oxford University press. 1963
12. **Paine S. C. M.** *The Sino-Japanese War of 1894-1895: Perceptions, Power, and Primacy.* New York: Cambridge University press, 2002
13. **Sant van J., Peter M., Sugita Y.** *Historical Dictionary of United States-Japan Relations.* Lanham: Scarecrow press, 2007

14. **Yamamura K.** *The Cambridge history of Japan, Volume 3: Medieval Japan.* New York: Cambridge University press, 1990

Interneta avoti

1. **Ministry of Foreign Affairs, Japan.** *Diplomatic Bluebook for 1978: Review of Recent Developments in Japan's Foreign Relations.* 1978
<https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1978/1978-contents.htm#CONTENTS> [skatīts 2020.05.18]
2. **Ministry of Foreign Affairs, Japan.** *Diplomatic Bluebook for 1981: Review of Recent Developments in Japan's Foreign Relations.* 1981
<https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1981/1981-contents.htm>
3. **Seokwoo Lee.** *Towards a Framework for the Resolution of the Territorial Dispute over the Kuril Islands 2001*
<https://www.dur.ac.uk/ibru/publications/view/?id=221> [skatīts 2020.05.20]
4. **Selden M. Nozaki Y.** *Japanese Textbook Controversies, Nationalism, and Historical Memory: Intra – and Inter-national Conflicts* <https://apjjf.org/-Mark-Selden/3173/article.html> [skatīts 2020.05.19]
5. **Watanabe M.** *Diplomatic Bluebook for 1991: Japan's Diplomatic Activities 1991.* <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1991/1991-contents.htm> [skatīts 2020.05.20]

Kopsavilkums

Pateicoties tās ģeogrāfijai, Japānas valsts un tās cilvēki ir izveidojuši unikālu kultūru Āzijā. Tās izolācija sniedza iespēju Japānai kultivēt kontinenta idejas savā stilā. Vien no svarīgākajām šāda veida idejām bija “Dievišķās zemes” ideja, kas tapa no budisma 13. gadsimtā. Taču Japānas izolācija pieļāva šim idejām saglabāt varu pār tās cilvēkiem daudz ilgāk nekā citur. 19. gadsimtā, ar Imperatora varas restaurēšanu, šī dievišķības idejas atkal guva varu pār Japānas iedzīvotājiem. Šīs idejas vara pār Japānas iedzīvotājiem noveda Japānu konfliktā ar lielu daļu no Āzijas. Šī konflikta politiskās sekas bija milzīgas Japānai. Tās impērija un ambīcijas tika sagrautas, lielākā daļa no Austrumāzijas valstīm izpauda un turpina izpaust naidu par Japānas nodarīto kara laikā. Tāpēc pēckara Japānai bija nepieciešams atjaunot savu augsto pozīciju starptautiskajā politikā, vienlaikus cenšoties nostabilizēt attiecības ar kaimiņvalstīm.

Šajā darbā, “Japānas “Āzijas politikas” pamati (1948-1991), autors apskata vēsturisko kontekstu Japānas rīcībām pirms Otrā pasaules kara un arī tā laikā. Kā arī izpēta pēckara Japānas atjaunoto ārpolitiku un tās efektivitāti Japānas starptautisko attiecību uzlabošanā

Darba autors argumentētu, ka darba aktualitāte ir salīdzinoši liela, ņemot vērā mūsdienu notikumus Austrumāzijā. Ķīnas Tautas Republikas ietekme pasaulē un Āzijā turpina pieaugt, tāpēc šis darbs varētu palīdzēt izprast, kāds ir vēsturiskais konteksts mūsdienu Japānas-Ķīnas attiecībām. Tādējādi palīdzot saprast, kas varētu notikt nākotnē.

Atslēgvārdi: Japāna, ārpolitika, politika, Ķīna, ekonomika, nacionālisms, PSRS

Summary

Thanks to its geography, the people of Japan have developed a unique culture. Its isolation made it possible for Japan to cultivate unique ideas in its own way. One of these ideas was called “The Heavenly nation” which developed from Buddhism during the 13th century. Japans isolation help these ideas hold a firm grip on the Japanese people much longer than in other more accessible places. In the 19th century, with the restoration of the emperor’s power, “The Heavenly nation” idea regained its power over the population. However, this idea and its power over the population, brought Japan into conflict with most of Asia. The consequences of this conflict were immense. Japans empire crumbled and its ambitions were destroyed under the power of the allies. After Japans loss in the war, most of its neighbours were and still are openly hostile towards them, mainly because of the atrocities Japan committed during the war. Because of this reason, Japan had to regain its international ranking in an environment where it was hated by its neighbours.

In this thesis, “The Foundations of Japan’s Asian Diplomacy (1948-1991)”, the author describes in detail, the historical context for Japans actions before and during the Second world war. Also, the author goes into detail about Japans post war foreign diplomacy and its effects on improving the Japanese international standing

On the topicality of the topic: The author would argue that this work is quite topical. Based on the fact that in the 21st century, the Peoples Republic of China, has become a major player in world and Asian politics. That is why in this thesis the author also tries to go in to detail about the workings of Japanese - Chinese relations and how their historical context could potentially affect future relations.

Keywords: Japan, foreign policy, politics, China, Nationalism, USSR

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs JAPĀNAS “ĀZIJAS POLITIKAS” PAMATI (1948-1991) izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātes Āzijas studiju nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: ELVIS ANDERSONS

22.05.2020.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: LEONS TAIVĀNS

22.05.2020.

Recenzents:

Darbs iesniegts Āzijas studiju nodaļā 2020. gada 22. maijā.

Komisijas sekretāre: pasn. Ildze Šķestere

Darbs aizstāvēts Āzijas studiju bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

___.__.2020. prot. Nr. _____, vērtējums ___ (_____)

Komisijas sekretāre: pasn. Ildze Šķestere